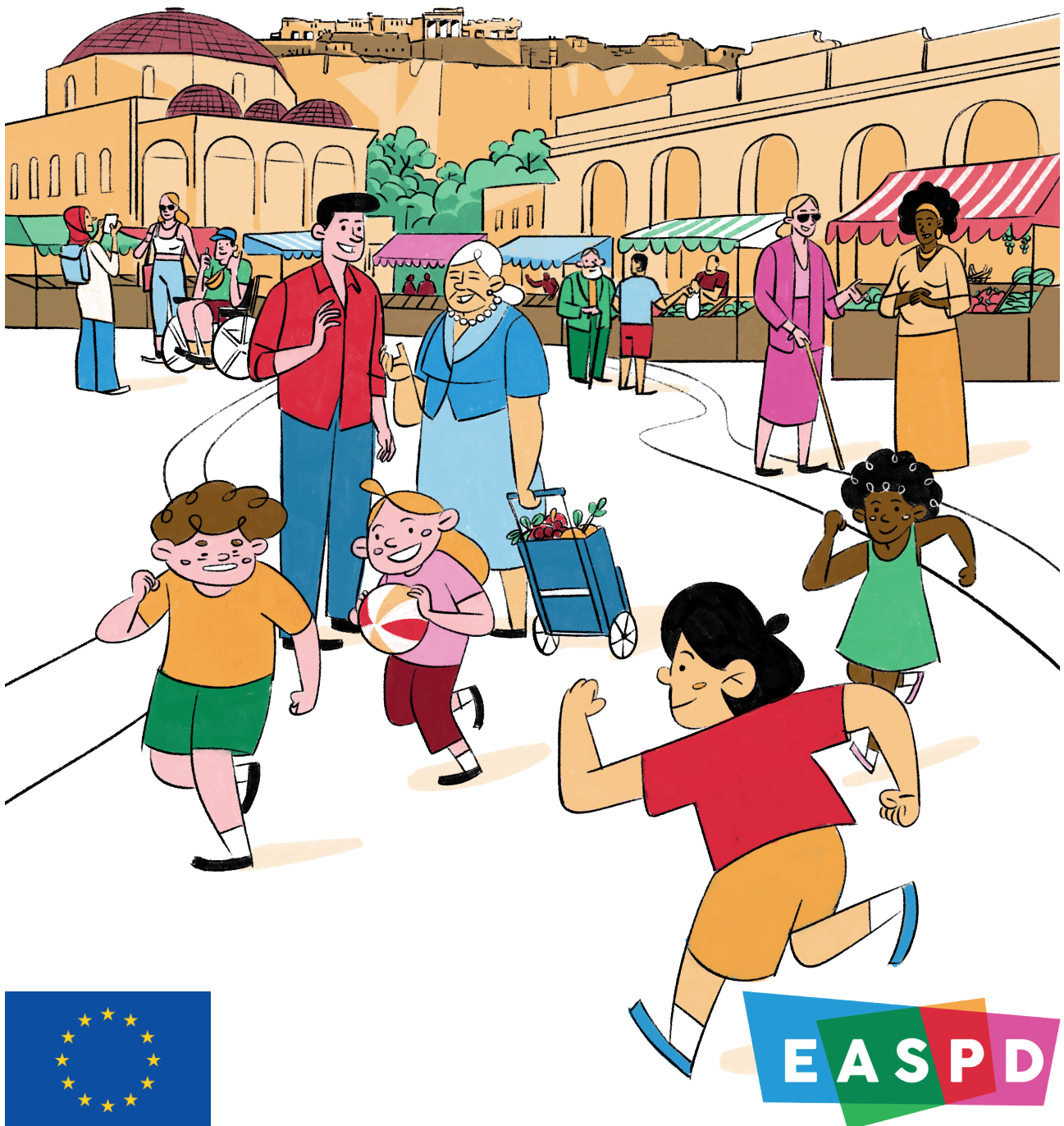

Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με υποστηρικτικές διαδικασίες σε δομές της τοπικής κοινότητας

Τεχνική υποστήριξη για τη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης στην Ελλάδα

European Association of Service providers
for Persons with Disabilities

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ & ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Απόδοση προέλευσης: Παρακαλούμε να χρησιμοποιείτε την εξής παραπομπή για αυτό το έργο: European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD), Βρυξέλλες, Μάιος 2021.

Copyright: Copyright © EASPD 2021. Με την επιφύλαξη παντός νομίμου δικαιώματος. Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή, η αποθήκευση ή η εισαγωγή κανενός τμήματος αυτού του εντύπου σε σύστημα ανάκτησης χωρίς την προηγούμενη άδεια των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων.

Τεχνική υποστήριξη για τη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης στην Ελλάδα
Σύμβαση επιχορήγησης: SRSS/S2019/02
Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με υποστηρικτικές διαδικασίες σε δομές της τοπικής κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων συστάσεων προσαρμοσμένων στο ελληνικό πλαίσιο, Παραδοτέο 11 με βάση το Στοιχείο 2, Αποτέλεσμα 2.1, Δράση 2.1.2 «Ανάπτυξη τυποποιημένων διαδικασιών για την αποϊδρυματοποίηση και τη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας στην Ελλάδα»

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Παρόχων Υπηρεσιών για Άτομα με Αναπηρία (EASPD) θα ήθελε να ευχαριστήσει την Κωνσταντίνα Κιντώνη για τη σύνταξη αυτής της έκθεσης και την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία για τη συνεισφορά της.

Το παρόν έντυπο εκδόθηκε με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (ΓΔ Μεταρρυθμίσεων) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι πληροφορίες που περιέχονται στο παρόν έντυπο δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Πίνακας περιεχομένων

1. Εισαγωγή	4
2. Πεδίο εφαρμογής και σκοπός των κατευθυντήριων γραμμών	5
3. Τι είναι οι δομές τοπικής κοινότητας και γιατί χρειάζονται υποστηρικτικές διαδικασίες;	8
4. Γενικές αρχές	10
5. Δομές τοπικής κοινότητας και υποστηρικτικές διαδικασίες.....	12
5.1 Παιδιά.....	12
5.2 Άτομα με αναπηρία	19
5.3 Ηλικιωμένοι	22
6. Συστάσεις.....	24
6.1 Παιδιά.....	25
6.2 Άτομα με αναπηρία	28
6.3 Ηλικιωμένοι	30
7. Συμπεράσματα.....	21
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	32

1. Εισαγωγή

Η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο σε ορισμένους τομείς της κοινωνικής μεταρρύθμισης και της μεταρρύθμισης της φροντίδας παιδιών, ενώ έχει καταβάλει αξιόλογες προσπάθειες ώστε να πάψει να στηρίζεται στην ιδρυματική φροντίδα για τα ευάλωτα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους. Στο πλαίσιο του τρέχοντος έργου παροχής τεχνικής υποστήριξης για τη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης στην Ελλάδα, οι ελληνικές αρχές και τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη ένωσαν τις δυνάμεις τους και ανέπτυξαν την Εθνική στρατηγική αποϊδρυματοποίησης, το Σχέδιο δράσης και τον Οδικό χάρτη για την αποϊδρυματοποίηση. Κατά την ανάπτυξη αυτών των εγγράφων πολιτικής, καταβλήθηκαν προσπάθειες για την παροχή εργαλείων που θα διευκολύνουν την ορθή υλοποίηση της μεταρρύθμισης, συμπεριλαμβανομένου του παρόντος εγχειριδίου για τις υποστηρικτικές διαδικασίες στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

Πολλές χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο έχουν ανοίξει τον δρόμο για τη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Οι κυβερνήσεις αγγλοσαξονικών χωρών άρχισαν να ζητούν και να σχεδιάζουν το κλείσιμο ιδρυμάτων και την παροχή υποστήριξης σε επίπεδο τοπικής κοινότητας από το 1960¹. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στο κλείσιμο των ιδρυμάτων τα τελευταία είκοσι χρόνια. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή δεν έχει γίνει σωστά σε όλες τις περιπτώσεις². Ο αντίκτυπος των πολιτικών και της πρακτικής της αποϊδρυματοποίησης στη βιωματική εμπειρία ατόμων με αναπηρία και ηλικιωμένων είναι υπό εξέταση³.

Το γεγονός ότι η Ελλάδα βρίσκεται στο αρχικό στάδιο της μεταρρύθμισης της αποϊδρυματοποίησης έχει και μία θετική πλευρά: μπορούμε να αξιοποιήσουμε την κοινή εμπειρία και τα διδάγματα και να μετατρέψουμε τον χρόνο που χάθηκε σε ευκαιρία να δημιουργήσουμε ένα καλύτερο σύστημα φροντίδας και να αποφύγουμε συνήθη λάθη⁴ κατά την υλοποίηση ενός μηχανισμού ελέγχου παραπομπών (gatekeeping) και κατά την παροχή βοήθειας σε παιδιά και ενήλικες για τη μετεγκατάστασή τους στο δικό τους σπίτι στην Ελλάδα. Δεδομένων όσων γνωρίζουμε πλέον για την αποτελεσματική υποστήριξη παιδιών, ατόμων με αναπηρία και ηλικιωμένων στην τοπική κοινότητα, θα πρέπει να επενδύσουμε όλες μας τις δυνάμεις στη διάδοση ορθών πρακτικών για την ανάπτυξη ακόμα περισσότερων δυνατοτήτων και υπηρεσιών στην τοπική κοινότητα. Μπορούμε να μάθουμε ο ένας από τον άλλο και, το σημαντικότερο, να συνεχίσουμε να μαθαίνουμε από τα παιδιά και τα άτομα που υποστηρίζουμε.

Βασικά στοιχεία που προέκυψαν από τη διεθνή ανάπτυξη της φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας παρουσιάζονται εδώ ως συστάσεις για την ανάπτυξη υποστηρικτικών διαδικασιών, με στόχο την ενίσχυση και τη συμπλήρωση των δομών τοπικής κοινότητας στην Ελλάδα, ώστε να μπορούν:

- **να προστατεύουν τα παιδιά** και να αυξάνουν τις ευκαιρίες τους στη ζωή και τις προοπτικές για την ένταξή τους,
- **να δίνουν σε άτομα με αναπηρία τη δυνατότητα να ελέγχουν** την υποστήριξη που λαμβάνουν και τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούν,
- **να διασφαλίζουν ότι τα άτομα έχουν καλά γη-ρατεία** και μια αξιοπρεπή ζωή ως ηλικιωμένοι.

¹The paradigm shift in residential services: From the linear continuum to supported housing approaches Ridgway, P. and A. M. Zippel, 1990, Psychosocial Rehabilitation Journal 13, pp. 11-31; Lieberman, M. A.; Institutionalization of the aged: Effects on behaviour, Journal of Gerontology, 1969, 24(3), 330-340; Chronic mental patient: Current status future directions, Paul, G. L., Psychological Bulletin, 1969, 71(2), 81.

²Wasted Time, Wasted Money, Wasted Lives ... A Wasted Opportunity? European Coalition for Community Living, Focus Report, 2010. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<http://community-living.info/wp-content/uploads/2014/02/ECCL-StructuralFundsReport-final-WEB.pdf>

³Šiška, J. and Beadle-Brown, J., Transition from Institutional Care to Community-Based Services in 27 EU Member States: Τελική έκθεση, 2020, Πόρισμα έρευνας για την Ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομώνων σχετικά με τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

⁴Lost in Interpretation: The use of ESI Funds during 2014 – 2020 and the impact on the right of persons with disabilities to independent living, European Network on Independent Living and GUE NGL, 2020.

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://enil.eu/wp-content/uploads/2020/12/Study_EP_EN_09122020.pdf

2. Πεδίο εφαρμογής και σκοπός των κατευθυντήριων γραμμών

Για τις ανάγκες του παρόντος εγγράφου, πρέπει να περιορίσουμε την έννοια της φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας στις ομάδες στόχου της Στρατηγικής αποϊδρυματοποίησης, δηλαδή στα παιδιά (συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρία), τους ενήλικες με αναπηρία, τους ηλικιωμένους και όλα τα μέρη που εμπλέκονται στην υποστήριξή τους με στόχο να απολαμβάνουν μια καλή ζωή στην κοινότητα. Θα ακολουθήσουμε αυτήν την προσέγγιση παρά το γεγονός ότι ο σχεδιασμός για τη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας απευθύνεται σε πολύ περισσότερες κατηγορίες ατόμων. Η εξέταση και η ανάπτυξη υποστηρικτικών διαδικασιών θα ωφελήσει εν τέλει, άμεσα και έμμεσα, πολλούς περισσότερους από τα παιδιά και τους ενήλικες που θα μετεγκατασταθούν από ιδρύματα. Για παράδειγμα, παιδιά και ενήλικες που χρειάζονται υποστήριξη, αλλά σπανίως εντοπίζονται από το σύστημα κοινωνικής φροντίδας, όσους ζουν ήδη σε δομές σε επίπεδο τοπικής κοινότητας χωρίς υποστήριξη, όσους ασφυκτιούν σε υπερπροστατευτικά περιβάλλοντα ή όσους υφίστανται ενδοοικογενειακή βία ή παραμέληση.

Ο προσεκτικός σχεδιασμός της υποστήριξης σε δομές της τοπικής κοινότητας θα υποβοηθήσει επίσης τον σχεδιασμό υπηρεσιών πρόληψης και ελέγχου παραπομπών (gatekeeping). Για παράδειγμα, η ανάπτυξη ενός συστήματος ανάδοχης φροντίδας θα επιτρέπει στα παιδιά να παραμένουν στις οικογένειές τους (δηλαδή σύντομα διαλείμματα για τους γονείς παιδιών με σύνθετες ανάγκες μέσω της προσωρινής ανάδοχης φροντίδας). Θα μειώσει τη μη αναγκαία τοποθέτηση σε ιδρύματα (λήψη υποστήριξης από ομάδα πιστοποιημένων, εγκεκριμένων, εκπαιδευμένων ανάδοχων φροντιστών που υπόκεινται σε επισταμένο έλεγχο). Αναγνωρίζονται

επίσης ευρέως τα κοινωνικά οφέλη της φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Γνωρίζουμε ότι η ιδρυματική φροντίδα παρεμποδίζει την υγιή ανάπτυξη των κοινωνιών, καθώς κάνει τις διακρίσεις αποδεκτές και τις διαιωνίζει⁵. Επομένως, ο σχεδιασμός για τη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας βοηθά την κοινωνία στο σύνολό της. Η μετάβαση στο πλαίσιο της αποϊδρυματοποίησης θα συμβάλει στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας ανθρώπων που θα εκλαμβάνουν την ευαλωτότητα ως μέρος της ανθρώπινης φύσης και τη διαφορετικότητα ως μέρος της ανθρώπινης ποικιλομορφίας. Εν τέλει, θα υποστηρίξει μια μεταστροφή στον τρόπο σκέψης και στα συναισθήματα των ατόμων για την κοινωνική φροντίδα και θα αναμορφώσει αποφάσεις, προτεραιότητες και τη χάραξη πολιτικών⁶. Αν και όλα αυτά τα στοιχεία συμπεριφοράς είναι σημαντικά για τη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης, δεν θα εξεταστούν στο πλαίσιο των παρόντων κατευθυντήριων γραμμών.

Απαιτούνται περαιτέρω διευκρινήσεις όσον αφορά στα άτομα με αναπηρία που ζουν σε ιδρύματα. Πρέπει να έχουμε υπόψη ότι γενικά χρησιμοποιούμε τον όρο «αναπηρία» για να περιγράψουμε πολλά διαφορετικά προβλήματα που επηρεάζουν με διάφορους τρόπους τις ζωές των ατόμων με αναπηρία. Ο αντίκτυπος που θα έχει η αναπηρία στη ζωή ενός ατόμου εξαρτάται αφενός από το είδος και τον βαθμό του προβλήματος και αφετέρου από τη γεωγραφική, οικονομική, οικογενειακή και κοινωνική κατάσταση του ατόμου⁷. Τα άτομα με αναπηρία που ζουν σε ιδρύματα εισέρχονται επίσης στο σύστημα (συνήθως ως βρέφη ή νήπια) με διαφορετικά είδη και βαθμούς προβλημάτων. Ωστόσο, το ίδρυμα σύντομα εξελίσσεται στη μοναδική γεωγραφική, οικονομική, οικογενειακή και κοινωνική κατάσταση που γνωρίζουν.

⁵Children in institutions: The beginning of the end? 2003, Innocenti Research, Centre Innocenti Insight – UNICEF.

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight8e.pdf>

⁶Talking about a Brighter Social Care Future. 2019, #socialcarefuture. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://socialcarefuture.files.wordpress.com/2019/10/ic-scf-report-2019-h-web-final-111119.pdf>

⁷Οδηγός εργοδοτών για την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία. 2019, Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, Ε.Σ.Α.μεΑ. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/5f8/755/bf3/5f8755bf3277484052933.pdf>

Σύμφωνα με πρωτογενείς έρευνες,⁸ οι συνθήκες «φροντίδας» σε ιδρύματα «αποκατάστασης» συχνά επιδεινώνουν τα προβλήματα των παιδιών και των ατόμων με αναπηρία και ορισμένες φορές μάλιστα τους στερούν εντελώς την ανθρωπινή φύση τους. Τα παιδιά με αναπηρία είναι σχεδόν αόρατα για το σύστημα φροντίδας παιδιών. Σπάνια τοποθετούνται σε κανονικά ιδρύματα για παιδιά χωρίς αναπηρία. Αντιθέτως, μεγαλώνουν μαζί με ενήλικες με αναπηρία σε ειδικά ιδρύματα. Ως εκ τούτου, τα παιδιά μπορούν από πολύ μικρά να αποκτούν μια σαφή και ακριβή εικόνα για το πώς θα είναι η ζωή τους σε λίγα χρόνια. Πολλά φοιτούν μόνο στο ειδικό σχολείο του ιδρύματος, ορισμένα φοιτούν σε ειδικά σχολεία στην τοπική κοινότητα, πολύ λίγα φοιτούν σε κανονικά σχολεία με μικρή ή και καθόλου υποστήριξη ή εποπτεία, ενώ ορισμένα δεν έχουν φοιτήσει ποτέ σε σχολείο⁹. Τα περισσότερα από αυτά έχουν χαλαρούς, αδύναμους ή ανύπαρκτους δεσμούς με τις βιολογικές τους οικογένειες. Σπάνια έχουν φίλους ή ακόμα και γνωστούς εκτός του ιδρύματος, ενώ οι άνθρωποι που τα περιβάλλουν είναι κατά

κύριο λόγο αμειβόμενοι επαγγελματίες και φροντιστές. Το μόνο που γνωρίζουν είναι το ίδρυμα. Η γενική κατηγορία «παιδιά» περιλαμβάνει παιδιά με αναπηρία και παιδιά χωρίς αναπηρία 0 έως 18 ετών. Εδώ έχουμε συμπεριλάβει νεαρούς ενήλικες (18-24 ετών) που έχουν μεγαλώσει σε ιδρυματική φροντίδα (ή εισερχόμενοι και εξερχόμενοι από ιδρύματα και άλλα πλαίσια εκτός των οικογενειών τους) και αντιμετωπίζουν προκλήσεις και εμπόδια κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση και την ανεξαρτησία. Συγκεντρωτικά στοιχεία από σχετικές έρευνες για τα άτομα που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας δείχνουν ότι αυτή είναι μία από τις πλέον ευάλωτες περιόδους στη ζωή των παιδιών¹⁰. Όταν δεν έχουν υποστήριξη, αυτοί οι νέοι είναι πιθανότερο να έχουν χειρότερη εκπαίδευση και υγεία και να βιώσουν φτώχεια, ανεργία, φυλάκιση, κατάχρηση ουσιών, βία και κακοποίηση, εφηβική εγκυμοσύνη, προβλήματα κοινωνικών και διαπροσωπικών σχέσεων, ακόμα και αυτοκτονία, σε σύγκριση με συνομηλίκους τους που έχουν μεγαλώσει σε μια σταθερή οικογενειακή εστία.

⁸ Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα: Διαπιστώσεις και Προτάσεις του Συνηγόρου για την λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας. 2015, Συνήγορος του Πολίτη. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.synigoros.gr/resources/docs/575568.pdf>

⁹ Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου για τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα. 2015, Συνήγορος του Πολίτη. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.idrimata_oxi_anapiries.286537

¹⁰ From care to where? Care leavers' access to accommodation. 2017, Carepoint. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://centrepoin.org.uk/media/2035/from-care-to-where-centrepoin-report.pdf>

Κάθε αναφορά σε ηλικιωμένους στο παρόν έγγραφο συμπεριλαμβάνει και νεότερα άτομα που βρίσκονται στο σύστημα φροντίδας ηλικιωμένων. Αυτά τα άτομα μπορεί να έχουν αυξημένες ανάγκες υποστήριξης λόγω αναπηρίας, άνοια πρώιμης έναρξης και πρώιμη γήρανση που σχετίζεται με εμπειρίες της ζωής τους. Συνήθως εισέρχονται στο σύστημα ιδρυματικής φροντίδας για ηλικιωμένους λόγω της έλλειψης διαθεσιμότητας καταλληλότερων υπηρεσιών φροντίδας¹².

Θα εξετάσουμε μερικές μορφές ολοκληρωμένης στεγαστικής υποστήριξης (Integrated Housing Support, IHS) που βοηθούν ορισμένα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και νεαρούς ενήλικες (συμπεριλαμβανομένων ατόμων που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας), άτομα με αναπηρία και ηλικιωμένους να μετεγκατασταθούν από ιδρύματα στην τοπική κοινότητα.

Η ολοκληρωμένη στεγαστική υποστήριξη περιλαμβάνει μικρής κλίμακας στέγες οικογενειακού τύπου για λίγα μόνο παιδιά (12-17 ετών) με σύνθετες ανάγκες, τα οποία δεν καταφέρνουμε να τοποθετήσουμε σε επαγγελματική ανάδοχη φροντίδα, παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας¹³ που δεν θέλουν να τοποθετηθούν σε προγράμματα ανάδοχης φρο-

ντίδας ή παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και νεαρούς ενήλικες που χρειάζονται περισσότερη υποστήριξη για τη μετάβαση στην ανεξάρτητη διαβίωση.

Θα εξετάσουμε επίσης ορισμένα από τα χαρακτηριστικά των κατ' οίκον υπηρεσιών (φροντίδα στο σπίτι, υπηρεσίες προσωπικής βοήθειας ή/ και τροποποιήσεις κατοικιών και εξ αποστάσεως υποστηριζόμενη διαβίωση), συμπεριλαμβανομένης της συγγενικής και της ανάδοχης φροντίδας. Επειδή «η φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας για τα παιδιά βρίσκεται όσο το δυνατόν πιο κοντά στη φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας, με την τοπική κοινότητα να εμπλέκεται στη διαδικασία αποκατάστασης ενός παιδιού. Οι ανάδοχοι και οι διευρυμένες οικογένειες είναι παραδείγματα φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας»¹⁴.

Θα εξετάσουμε επίσης την κατ' οίκον υποστήριξη για παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και νεαρούς ενήλικες που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας. Όσον αφορά στις υποστηρικτικές διαδικασίες για δομές της τοπικής κοινότητας, και εδώ θα εστιάσουμε μόνο στο πώς οι συγκεκριμένες διαδικασίες βοηθούν τα παιδιά και τους ενήλικες που μεταβαίνουν από την ιδρυματική φροντίδα στη ζωή σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

¹²Review of innovative models of aged care. 2020, Royal Commission into Aged Care Quality and Safety. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://agedcare.royalcommission.gov.au/sites/default/files/2020-01/research-paper-3-review-innovative-models-of-aged-care.pdf>

¹³Ο ΟΗΕ ορίζει ως νέους ή παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας τα άτομα μεταξύ 15-24 ετών

¹⁴Better Care Network Toolkit and Glossary of Key Terms, διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://bettercarenetwork.org/BCN/Toolkit/Glossary/index.asp>

3. Τι είναι οι δομές τοπικής κοινότητας και γιατί χρειάζονται υποστηρικτικές διαδικασίες;

Οι δομές τοπικής κοινότητας είναι στέγες όπου διαμένουν τα άτομα. Δεν είναι μεγάλης κλίμακας, ανώνυμα και εγγενώς κακοποιητικά περιβάλλοντα για τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους, όπως τα ιδρύματα. Ούτε διαιωνίζουν τις διακρίσεις, εγκρίνοντας σιωπηρά την ιδέα ότι συγκεκριμένες ομάδες ατόμων πρέπει να ζουν μακριά από την κοινωνία. Αντιθέτως, οι δομές τοπικής κοινότητας βασίζονται στην ιδέα ότι τα άτομα που έχουν τις ίδιες αδυναμίες με όλα τα άλλα μέλη της κοινωνίας και μικρότερες δυνατότητες να τις αντιμετωπίσουν θα πρέπει να λαμβάνουν υποστήριξη στην τοπική κοινότητα.

Η ολοκληρωμένη στεγαστική υποστήριξη έχει πολλές μορφές, οι οποίες ομαδοποιούνται σε δύο κύριους άξονες¹⁵:

(α) στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης, όπου τα άτομα λαμβάνουν υποστήριξη σε δομές στέγασης στην κοινότητα,

(β) κατ' οίκον υποστήριξη, όπου τα άτομα λαμβάνουν υποστήριξη στο σπίτι τους, στο σπίτι της ανάδοχης οικογένειάς τους ή στο σπίτι που θα επιλέξουν να ενοικιάσουν ή να αγοράσουν μέσω διάφορων μηχανισμών στήριξης.

Εν συντομία, οι «δομές τοπικής κοινότητας» είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη διαδικασία δημιουργίας σπιτιών για εκείνους που χρειάζονται υποστήριξη. Σωστά; Μα, έτσι δεν διαφημίζονται και τα ιδρύματα; «Ένα ζεστό σπίτι για εκείνους που έχουν ανάγκη», «ένα σπίτι μακριά από το σπίτι», «σαν μια μεγάλη οικογενειακή εστία»; Μπορεί μια οποιαδήποτε ανάδοχη οικογένεια να προσφέρει ένα καλό σπίτι σε παιδιά που έχουν ήδη υποφέρει αρκετά;

Μια ανάδοχη οικογένεια μπορεί να προσφέρει σε ένα παιδί πολύ περισσότερα από ό,τι θα μπορούσε να του προσφέρει ποτέ ακόμα και ένα ίδρυμα με «καλές προθέσεις». Ωστόσο, δεν αναφερόμαστε σε οποιαδήποτε ανάδοχη οικογένεια και επ' ουδενί σε μια ανάδοχη οικογένεια χωρίς υποστήριξη. Οι δομές τοπικής κοινότητας συνήθως δεν είναι μεγάλης κλίμακας (μπορεί να είναι ένα προσβάσιμο διαμέρισμα για ένα άτομο) και μπορούν να βρίσκονται σε πολύβουες γειτονιές. Ωστόσο, οι αριθμοί που σχετίζονται με το πού ζουν τα άτομα και μια διεύθυνση κατοικίας «λένε μόνο ένα πολύ μικρό κομμάτι της ιστορίας των ατόμων που ζουν εκεί»¹⁶. Για να διαφοροποιήσει κανείς τις δομές τοπικής κοινότητας από τις ιδρυματικές δομές, θα πρέπει να εξετάζει διάφορους δείκτες.

Για την ακρίβεια, η έκθεση της Ειδικής ομάδας εμπειρογνομόνων σχετικά με τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας¹⁷ αναφέρθηκε σαφώς στις δυσκολίες που παρουσιάζει ο ορισμός του ιδρύματος και, αντ' αυτού, εστίασε στην ιδρυματική κουλτούρα. Στην έκθεση, χρησιμοποιείται ο εξής ορισμός: «οποιαδήποτε στεγαστική δομή όπου: (α) οι ωφελούμενοι είναι απομονωμένοι από την ευρύτερη κοινότητα ή/και εξαναγκασμένοι να ζουν μαζί (β) οι ωφελούμενοι αυτοί δεν έχουν επαρκή έλεγχο της ζωής τους και των αποφάσεων που τους αφορούν (γ) οι απαιτήσεις του ίδιου του οργανισμού τείνουν να υπερέχουν των ατομικών αναγκών των ωφελούμενων».

¹⁵Βλ.: European Core Learning Outcomes for Integration of Support and Housing (ELOSH). 2015, ELOSH library.

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.housingeurope.eu/section-87/resources>

¹⁶Šiška, J. and Beadle-Brown, J. (2020). Transition from Institutional Care to Community-Based Services in 27 EU Member States: Τελική έκθεση. Πόρισμα έρευνας για την Ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομόνων σχετικά με τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2020/05/eeg-di-report-2020-1.pdf>

¹⁷Ad Hoc Expert Group (2009) Report on Transition from Institutional to Community-based Care

(Ειδική ομάδα εμπειρογνομόνων (2009) Έκθεση σχετικά με τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας). Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=614&furtherNews=yes>

Από αυτήν την άποψη, οποιοδήποτε περιβάλλον, οποιαδήποτε γνωστή ή καινοτόμος λύση διαβίωσης σε επίπεδο τοπικής κοινότητας ή ακόμα και η ίδια η οικογενειακή εστία του ατόμου μπορεί να αναπαραγάγει την ιδρυματική κουλτούρα, αν οι υποστηρικτικές διαδικασίες δεν είναι επαρκείς, προσβάσιμες ή ακόμα και διαθέσιμες. Δεν υπάρχει τίποτα μαγικό στους ίδιους τους τοίχους ενός σπιτιού, το οποίο μπορεί να κάνει ένα παιδί να νιώσει ότι το αγαπούν και το προστατεύουν ή οποιοδήποτε άτομο να νιώσει ότι πλέον έχει ένα δίκτυο στοργικών σχέσεων εμπιστοσύνης, ότι η γνώμη του λαμβάνεται υπόψη, ότι έχει έλεγχο του τρόπου διαβίωσης και της ζωής του, ότι συμμετέχει στην κοινότητα στην οποία ζει.

Ο προσεκτικός σχεδιασμός των υποστηρικτικών διαδικασιών είναι αυτό που θα δώσει στα άτομα που βρίσκονται σε δομές τοπικής κοινότητας τη δυνατότητα να κάνουν αυτό που κάνουμε όλοι για να ζήσουμε καλά, με νόημα, σκοπό και σχέσεις: να αξιοποιήσουν ένα φάσμα υπηρεσιών υποστήριξης και σχέσεων¹⁸.

Οι χώρες που σέβονται τα διεθνή ανθρώπινα δικαιώματα και τις αρχές δεν (ή έχουν πάψει να) προωθούν δομές τοπικής κοινότητας, **χωρίς παράλληλο σχεδιασμό και προϋπολογισμό για υποστηρικτικές διαδικασίες**. Τα διδάγματα και οι κύριοι προβληματισμοί που έχουν προκύψει¹⁹ καθιστούν ακόμα πιο σαφές ότι, κατά τον σχεδιασμό της αποϊδρυματοποίησης για παιδιά και άτομα που έχουν υποφέρει αρκετά, οι χώρες θα πρέπει πρώτα να εξασφαλίζουν επαρκή σχεδιασμό και χρηματοδότηση, να επιβάλλουν υφιστάμενους κανονισμούς, να διεξάγουν έρευνες και να αναθεωρούν πολιτικές, να εγγυώνται τον συ-

ντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ φορέων, να επιλέγουν και να αναπτύσσουν ειδικευμένο προσωπικό υποστήριξης και να προάγουν την ευαισθητοποίηση του κοινού²⁰. Αυτή η διαδικασία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση των υποδομών και την αλλαγή κουλτούρας που απαιτούνται για την ανάπτυξη σχεδίων για τις εξατομικευμένες ανάγκες υποστήριξης κάθε παιδιού και κάθε ατόμου.

Έχοντας ως πυξίδα την προσέγγιση που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα, θα εξετάσουμε πώς μπορούμε να ενισχύσουμε και να αναπτύξουμε υποστηρικτικές διαδικασίες (με τη μορφή υπηρεσιών, προγραμμάτων, παροχών, επίσημων και ανεπίσημων σχέσεων) σε δομές της τοπικής κοινότητας. Υποστηρικτικές διαδικασίες που κατευθύνονται και ελέγχονται από το άτομο και σέβονται το δικαίωμά του να κάνει επιλογές και να αναλαμβάνει κινδύνους²¹.

Ένα σύνθημα – και ειλικρινές – λάθος κατά τον σχεδιασμό υποστηρικτικών διαδικασιών είναι συχνά η υπερβολική έμφαση στη διαδικασία και η παραγνώριση του ίδιου του ατόμου. Συνεπώς, όλες οι προσπάθειες και οι αποφάσεις μας θα πρέπει να βασίζονται στη βιωματική εμπειρία των ατόμων και, στη συνέχεια, σε ερωτήσεις για τα αποτελέσματα που θέλουν στη ζωή τους. Μέσω των υποστηρικτικών υπηρεσιών, επιδιώκουμε να εφοδιάσουμε τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους, που μεταβαίνουν στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, με οικονομικά προσιτά, κινητά και προσβάσιμα εργαλεία υψηλής ποιότητας που θα τους βοηθήσουν εν τέλει να ζήσουν τη δική τους ζωή στο δικό τους σπίτι.

¹⁸Crowther N. and K. Quinton: How to build public support to transform social care. 2021, #socialcarefuture Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://socialcarefuture.files.wordpress.com/2021/04/scf-building-support-report-final-april-21.pdf>

¹⁹Šiška, J. and Beadle-Brown, J. Transition from Institutional Care to Community-Based Services in 27 EU Member States: Τελική έκθεση 2020, Πόρισμα έρευνας για την Ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομόνων σχετικά με τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2020/05/eeg-di-report-2020-1.pdf>

²⁰Community for All' Tool Kit Resources for Supporting Community Living. 2004, Human Policy Press. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://thechp.syr.edu/HumanPolicyPress/>

²¹A Guide to closing institutions and reclaiming a life in the community for people with intellectual disabilities. 2010, People First of Canada/Canadian Association for Community Living available at: https://institutionwatch.ca/wp-content/uploads/2019/10/the_right_way.pdf

4. Γενικές αρχές²²

Προσωποκεντρικός και παιδοκεντρικός σχεδιασμός (και υποστήριξη!)²³

Τα προσωποκεντρικά σχέδια βοηθούν τα άτομα να κάνουν μια καλή αρχή για την οικοδόμηση μιας ζωής με νόημα. Ο προσωποκεντρικός σχεδιασμός έγκειται στην παροχή υποστήριξης προσαρμοσμένης στις ανάγκες του κάθε ατόμου, προσφέρει επιλογές και αναπτύσσεται και παρέχεται από κοινού με τα άτομα τα οποία υποστηρίζουμε και όσους βρίσκονται δίπλα τους (φίλοι/εκπαιδευτικοί/συνήγοροι/μέλη οικογένειας). Τα σχέδια πρέπει να συμβάλλουν ώστε τα άτομα να αποκτούν μεγαλύτερο έλεγχο των υπηρεσιών υποστήριξης που λαμβάνουν και των επιλογών που κάνουν και να αναπροσαρμόζονται καθώς τα ενδιαφέροντα, οι ανάγκες, η υγεία και η ευημερία των ατόμων αλλάζουν. Ο προσωποκεντρικός σχεδιασμός δεν γίνεται εφάπαξ, οπότε τα σχέδια θα πρέπει να αναθεωρούνται ανά διαστήματα. Ο προσωποκεντρικός σχεδιασμός αποτελεί ένα συστηματικό τρόπο να δημιουργούμε μια αξιοποιήσιμη εικόνα των ατόμων ως ενεργά μέλη της κοινότητας²⁴. Επομένως, αποτελεί τον πυρήνα της φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, της νοοτροπίας και της στάσης που μπορούν να γείρουν την πλάστιγγα του συστήματος από την παροχή ομαδικών υπηρεσιών στην παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών. Η προσωποκεντρική προσέγγιση της φροντίδας θα πρέπει επίσης να προσφέρει την κατάλληλη δυνατότητα παροχής φροντίδας προσαρμοσμένης σε διαφορετικούς πληθυσμούς (για παράδειγμα, παιδιά με αναπηρία και χρόνια προβλήματα υγείας ή μεγαλύτερης ηλικίας άτομα ΛΟΑΤ+). Ο σχεδιασμός για διαφορετικές ομάδες στην κοινότητα απαιτεί επίσης την ανάλογη πρόβλεψη για την αύξηση της επίγνωσης/κατανόησης των αναγκών αυτών των ομάδων. Όλα τα σχέδια θα πρέπει να συνοδεύονται από υλοποίηση και συνεχή εκπαίδευση των ατόμων που εμπλέκονται στην πραγματοποίησή τους.

Αλλαγή νοοτροπίας στην υποστήριξη παιδιών και ενηλίκων

Όλοι θα πρέπει να επαναπροσδιορίσουν τον ρόλο τους στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, από τους υπευθύνους χάραξης πολιτικών μέχρι το προσωπικό υποστήριξης, τους ανάδοχους φροντιστές, τους φίλους και τις οικογένειες. Πρέπει να αποβάλουμε την ιδέα ότι η φροντίδα των παιδιών έγκειται στην κάλυψη των φυσικών ή των εκπαιδευτικών τους αναγκών (συνήθως μέσω του περιορισμού των παιδιών και του ελέγχου των συμπεριφορών τους). Πρέπει να κινηθούμε προς μια ολιστική θεώρηση των αναγκών των παιδιών, προκειμένου να τα βοηθήσουμε να μεταβούν στην ενηλικίωση και την ανεξάρτητη διαβίωση. Για παράδειγμα, η παροχή ευκαιριών για ανώτερη εκπαίδευση δεν θα βοηθήσει απαραίτητα τα παιδιά να αξιοποιήσουν τους τυχόν ακαδημαϊκούς τίτλους στην αγορά εργασίας. Όταν τα παιδιά μεγαλώνουν με αλλεπάλληλους φροντιστές, χωρίς να έχουν βιώσει ποτέ συναισθηματική σταθερότητα και να έχουν αναπτύξει όλες εκείνες τις ήπιες δεξιότητες που απαιτούνται, για να κινηθούν στην κοινωνία και σε χώρους εργασίας, οι ακαδημαϊκοί τίτλοι δεν θα τους φανούν ιδιαίτερα χρήσιμοι. Η αλλαγή νοοτροπίας θα ισχύει επίσης για τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους. Το έργο μας δεν θα πρέπει πλέον να εστιάζει μόνο στις ιατρικές παθήσεις που μπορεί να έχει (ή όχι) ένα άτομο. Στο εξής, πρέπει να εντοπίζουμε και να αξιολογούμε – από κοινού με τα άτομα – τις εξατομικευμένες ανάγκες, τις προτιμήσεις και τα χαρακτηριστικά τους και να τα βοηθάμε να συμμετέχουν στη ζωή της τοπικής κοινότητας. Για παράδειγμα, θα πρέπει να εξετάσουμε πώς μπορούμε να προσφέρουμε σε ένα άτομο με νοητική και αναπτυξιακή υστέρηση απασχόληση προσαρμοσμένη στις ανάγκες του και όχι «εργοθεραπεία».

²²Βλ.: Study on Deinstitutionalisation of Children and Adults with Disabilities in Europe and Eurasia. 2013, The European Network on Independent Living (ENIL). Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Study%20on%20Deinstitutionalization%20of%20Children%20and%20Adults%20with%20Disabilities%20in%20Europe%20and%20Eurasia.pdf>

²³ Βλ.: Smull W. M. and S. Burke Harrison. Person centered planning and perversion prevention. 1993, ASA. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://allenshea.com/2021/01/27/person-centered-planning-and-perversion-prevention/>

²⁴ O'Brien L. C. and J. O'Brien. The origins of person centered planning: a community of practice perspective. 1999, Research and Training Center on Community Living. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED456599.pdf>

Επιλογή και έλεγχος²⁵

Κανείς δεν θα μπορούσε να έχει εκφράσει καλύτερα το δικαίωμα στην επιλογή και στον έλεγχο από τον πρόεδρο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.) και του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία, τον κύριο Ι. Βαρδακαστάνη (2011), ο οποίος είπε το εξής: «Η ελευθερία επιλογής είναι το ιερότερο δικαίωμα. Αν ένα άτομο δεν μπορεί να ασκήσει αυτό το δικαίωμα, τότε ζει σε αιχμαλωσία. Είναι μια μορφή κοινωνικής δουλείας»²⁶. Τόσο τα παιδιά όσο και οι ενήλικες με αναπηρία θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες, συμβουλές και συνηγόρους, ώστε να μπορούν να λαμβάνουν εμπειριστατωμένες αποφάσεις σχετικά με την υποστήριξη που λαμβάνουν. Όλα τα άτομα θα πρέπει να θεωρούνται ικανά να κάνουν επιλογές για τη ζωή τους. Τα άτομα που δυσκολεύονται να εντοπίσουν και να εκφράσουν τις προτιμήσεις τους θα πρέπει να περιβάλλονται από μια βασική ομάδα ατόμων που τα γνωρίζουν καλά ώστε να τα βοηθούν να κάνουν επιλογές. Οι επιλογές μπορούν να αφορούν στους τρόπους με τους οποίους τα μέλη της οικογένειας, οι φίλοι, οι συνηγόροι, οι φορείς παροχής υπηρεσιών και άλλοι μπορούν να προσφέρουν τη βέλτιστη βοήθεια και υποστήριξη στα άτομα, για να αποφασίζουν τι τους αρέσει και τι όχι. Τα άτομα με αναπηρία ορισμένες φορές θα κάνουν λανθασμένες επιλογές, όπως και τα άτομα χωρίς αναπηρία. Εξακολουθούν να διατηρούν το δικαίωμα να μαθαίνουν από τα λάθη τους. Η αναπηρία ή η ηλικία δεν αποτελούν λόγους να στερείται ένα άτομο τη δυνατότητα να κάνει τις ίδιες επιλογές που έχουν το δικαίωμα να κάνουν άλλα άτομα. Ταυτόχρονα, το δικαίωμα στην επιλογή δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει την παραμέληση.

Η σημασία της ένταξης στις βασικές υπηρεσίες

Αντί για την ανάπτυξη ενός παράλληλου συστήματος υπηρεσιών για άτομα με αναπηρία, θα πρέπει να καταστούν προσβάσιμες οι βασικές υπηρεσίες για άτομα με διαφορετικές ανάγκες υποστήριξης, όπου είναι εφικτό, ενώ εξειδικευμένες υπηρεσίες θα πρέπει να αναπτύσσονται μόνο όταν κρίνεται αναγκαίο. Η ενσωμάτωση υπηρεσιών²⁷ είναι επίσης σημαντική για την επίτευξη μέγιστου συντονισμού μεταξύ διαφόρων υπηρεσιών και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, ώστε να εξασφαλίζονται τα βέλτιστα αποτελέσματα για τους ωφελούμενους.

²⁵Βλ.: Smull W. M. Revisiting Choice. 1995, AAMR's News and Notes.

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://allenshea.com/2016/10/23/revisiting-choice/>

²⁶Ομιλία του Ι. Βαρδακαστάνη στο 19ο συνέδριο «European Social Services Conference» στη Βαρσοβία το 2011. Βλ.: <https://www.esn-eu.org/fr/node/5123>

²⁷Integrating Social Services for Vulnerable Groups: Bridging sectors for better service delivery. 2015, ΟΟΣΑ. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/integrating-the-delivery-of-social-services-for-vulnerable-groups_9789264233775-en#page8

5. Δομές τοπικής κοινότητας και υποστηρικτικές διαδικασίες

5.1 Παιδιά²⁸

5.1.1 Κατ' οίκον υποστήριξη για παιδιά

Τοποθέτηση στην ευρύτερη οικογένεια: Φροντίδα από συγγενείς

Ο όρος «φροντίδα από συγγενείς» αναφέρεται στις περιπτώσεις όπου οι βιολογικοί γονείς δεν μπορούν ή δεν πρέπει να αναθρέψουν τα παιδιά, τη φροντίδα των οποίων αναλαμβάνουν συγγενείς ή μέλη της ευρύτερης οικογένειας. Μπορεί να είναι βραχυχρόνια ή μακροχρόνια. Η φροντίδα από συγγενείς συνιστάται ως η προτιμώμενη μορφή ανάδοχης φροντίδας. Στις περισσότερες χώρες όπου υπάρχει σύστημα ανάδοχης φροντίδας, για τη φροντίδα από συγγενείς ισχύουν οι ίδιες διατάξεις, τα ίδια κριτήρια και οι ίδιες χρηματικές παροχές με την ανάδοχη φροντίδα. Ωστόσο, η ανεπίσημη φροντίδα από συγγενείς είναι συνηθέστερη μορφή σε πολλές χώρες του κόσμου, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας.

Τοποθέτηση σε υποκατάστατες οικογένειες: Ανάδοχη φροντίδα

Η ανάδοχη φροντίδα είναι μια επιλογή τοποθέτησης παιδιών, που δεν μπορούν ή δεν πρέπει να ανατραφούν από τους βιολογικούς τους γονείς, υπό τη φροντίδα μιας οικογένειας. Η ευρύτερη οικογένεια ή το συγγενικό περιβάλλον του παιδιού έχουν εντοπιστεί και δεν προτίθενται ή δεν κρίθηκαν κατάλληλα να το φροντίσουν. Η ανάδοχη φροντίδα μπορεί να είναι βραχυχρόνια ή μακροχρόνια. Μπορεί να αποτελέσει επιλογή μακροχρόνιας φροντίδας, όταν έχουν εξαντληθεί όλες οι προσπάθειες να επιστρέψει το παιδί στη βιολογική ή στην ευρύτερη οικογένεια ή να τεθεί σε υιοθεσία. Η μακροχρόνια αναδοχή μπορεί επίσης να επιλεγεί αν είναι προς το συμφέρον του παιδιού (δηλαδή ένα παιδί που είναι νομικά κατάλληλο για υιοθεσία, αλλά είναι ήδη ασφαλές και χαρούμενο στην τρέχουσα ανάδοχη οικογένεια). Για την παροχή βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων αντί της ιδρυματικής φροντίδας, πρέπει να σχεδιαστεί μια σειρά υπηρεσιών ανάδοχης φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης της έκτακτης ανάδοχης φροντίδας, της επαγγελματικής ανάδοχης φροντίδας και της προσωρινής ανάδοχης φροντίδας.

²⁸Βλ.: Deinstitutionalising and Transforming Children's Services: A Guide to Good Practice. 2007, European Commission Daphne Programme Directorate-General Justice and Home Affairs, WHO Regional Office for Europe, University of Birmingham, UK.

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.socialserviceworkforce.org/resources/deinstitutionalizing-and-transforming-childrens-services-guide-good-practice>

Csáky, C. Keeping Children Out of Harmful Institutions: Why We Should Be Investing in Family-Based Care. 2009, Save the Children. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

http://www.thinkchildsafe.org/thinkbeforevisiting/resources/STC_keeping_children_out_of_institutions_why_we_should_invest_in_family_based_care.pdf

5.1.2 Υποστηρικτικές διαδικασίες μετά την τοποθέτηση σε ανάδοχη (ή συγγενική) φροντίδα

- Απαιτείται η εκπαίδευση όλων! Οποιοσδήποτε φροντίζει παιδιά ή εργάζεται μαζί τους ή για αυτά στο σύστημα φροντίδας θα πρέπει να έχει λάβει εκπαίδευση σχετικά με την απώλεια δεσμών και την αντιμετώπιση τραυμάτων²⁹. Αυτό είναι σημαντικό για τη δημιουργία μιας παιδοκεντρικής προσέγγισης στη φροντίδα και την παροχή θεραπευτικών σχέσεων σε παιδιά και νέους με τραύμα.
- Πρέπει να εντοπίζονται τα παιδιά που λαμβάνουν ανεπίσημη φροντίδα από συγγενείς και να αξιολογούνται οι ανάγκες υποστήριξης των ίδιων και των οικογενειών τους.
- Σε όλη τη διάρκεια της τοποθέτησης, οι ανάδοχοι φροντιστές θα πρέπει να λαμβάνουν μια σειρά ολιστικών υποστηρικτικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης εκπαίδευσης, συμβουλευτικής και παραπομπής σε άλλες υπηρεσίες, όπως υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης ή ψυχαγωγίας, πρόσβαση σε ειδικούς για βοήθεια ή/και ψυχοθεραπεία, όταν είναι αναγκαίο, καθώς και νομικές υπηρεσίες για το παιδί, μαζί με χρηματικές παροχές για την κάλυψη όλων των εξόδων του παιδιού.
- Στους ανάδοχους φροντιστές που ανατρέφουν παιδιά με σύνθετες ανάγκες θα πρέπει να παρέχεται πρόσθετη υποστήριξη μέσω σύντομων διαλειμμάτων και προσωρινής φροντίδας (respite care).
- Στους ανάδοχους φροντιστές θα πρέπει να παρέχονται σύνδεσμοι με ενώσεις ανάδοχων γονέων και ομάδες αλληλοϋποστήριξης.
- Για κάθε παιδί (ή σύνολο αδελφών) σε ανάδοχη φροντίδα θα πρέπει να ανατίθεται ένας κοινωνικός λειτουργός. Ο κοινωνικός λειτουργός έχει την ευθύνη να εποπτεύει την υποστήριξη που λαμβάνει το ανάδοχο παιδί και αξιολογεί την ευημερία του μέσω διαθέσιμων ενιαίων πρωτοκόλλων. Ο εποπτεύων κοινωνικός λειτουργός πρέπει να διατηρεί συχνή επαφή, μέσω τακτικών επισκέψεων, βιντεοκλήσεων και συμβουλευτικών συναντήσεων. Ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να έχει εκπαιδευτεί σε μεθόδους φιλικές προς τα παιδιά, ώστε να διασφαλίζει ότι το παιδί μπορεί να εκφραστεί. Η γνώμη των παιδιών θα πρέπει να ακούγεται πριν και μετά την τοποθέτηση.
- Για κάθε ανάδοχο φροντιστή θα πρέπει να ανατίθεται ένας εποπτεύων κοινωνικός λειτουργός. Ο κοινωνικός λειτουργός έχει την ευθύνη να εποπτεύει την υποστήριξη που λαμβάνει ο φροντιστής, να αξιολογεί την απόδοσή του και να διασφαλίζει ότι αναπτύσσει τις δεξιότητες που απαιτούνται για να αναθρέψει το παιδί κάποιου άλλου.
- Εφόσον: (α) οι υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας έχουν επιλέξει, αξιολογήσει, πιστοποιήσει και εκπαιδεύσει ανάδοχους φροντιστές που ζουν στην ίδια γεωγραφική περιοχή με τη βιολογική οικογένεια του παιδιού, (β) η ανάδοχη φροντίδα δεν χρησιμοποιείται ως μέτρο πριν την υιοθεσία και (γ) μια διεπιστημονική ομάδα έχει αποφασίσει – έχοντας ακούσει προσεκτικά τη γνώμη (ή τη συμπεριφορά) του παιδιού – ότι η επαφή με τη βιολογική οικογένεια είναι προς το συμφέρον του παιδιού, οι ανάδοχοι φροντιστές δεν θα πρέπει απλώς να συμφωνούν, αλλά και να έχουν τις δεξιότητες να διευκολύνουν και να ενθαρρύνουν την επαφή του παιδιού με τους βιολογικούς γονείς ή/και τα αδέρφια του ή με μέλη της οικογένειας, καθώς και να δείχνουν στους βιολογικούς γονείς ένα πρότυπο υγιούς σχέσης και δεσμού με το παιδί.
- Οι συναντήσεις με τη βιολογική οικογένεια θα πρέπει να πραγματοποιούνται σε ένα ευχάριστο – αλλά όχι θορυβώδες – περιβάλλον (π.χ. σε ένα πάρκο) και όχι στο ίδρυμα όπου ζούσε το παιδί. Η συνάντηση με έναν γονέα με τον οποίο δεν μπορεί ή δεν πρέπει να επιστρέψει στο σπίτι μαζί του είναι από μόνη της πολύ αγχωτική για το παιδί. Εάν μάλιστα πρέπει να επιστρέψει πάλι στο ίδρυμα για τη συνάντηση αυτή, μπορεί να είναι (και συνήθως είναι) μια τραυματική εμπειρία.
- Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να διατηρούν την εποπτεία και καθοδήγηση σε όλη τη διάρκεια της τοποθέτησης του παιδιού.

²⁹Αυτή η κατευθυντήρια γραμμή θα ισχύει για όλες τις μορφές ολοκληρωμένης στεγαστικής υποστήριξης για παιδιά 13

- Σε περιπτώσεις κακοποιητικών βιολογικών γονέων που τους έχει απαγορευτεί η επικοινωνία με τα παιδιά τους, τα παιδιά θα πρέπει να ενημερώνονται με έγκαιρο και προσεκτικό τρόπο που αρμόζει στην ηλικία τους, ενώ θα πρέπει επίσης να τους παρέχονται υπηρεσίες συμβουλευτικής σε συνεχή βάση. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι κοινωνικές υπηρεσίες θα πρέπει επίσης να ενεργοποιούν μηχανισμούς και διαδικασίες για την προστασία των ανάδοχων φροντιστών.
- Ο βαθμός και το είδος της υποστήριξης που χρειάζονται το παιδί και οι ανάδοχοι φροντιστές εξαρτάται από την εξατομικευμένη αξιολόγηση και το σχέδιο φροντίδας του παιδιού, τα οποία θα αναθεωρούνται τακτικά. Πρόκειται για ένα σύνθετο έργο που μόνο μια διεπιστημονική ομάδα μπορεί να αναλάβει. Οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν μπορούν και δεν πρέπει να προβαίνουν μόνοι τους σε αξιολογήσεις τοποθέτησης σε φροντίδα ή σε σχεδιασμό επανένταξης και μόνιμης διαβίωσης.
- Η τοποθέτηση του παιδιού σε έναν έμπειρο, καταρτισμένο ανάδοχο φροντιστή είναι μεν ένα πολύ καλό βήμα, ωστόσο δεν συνεπάγεται το κλείσιμο της υπόθεσης του παιδιού. Ο βαθμός υποστήριξης που χρειάζονται οι ανάδοχοι φροντιστές εξαρτάται επίσης από τις συνθήκες ζωής τους. Και οι συνθήκες αλλάζουν, σε όλες τις οικογένειες.
- Τα παιδιά σε ανάδοχη φροντίδα πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με επίσημους και προσβάσιμους μηχανισμούς καταγγελίας³⁰.
- Η προτεραιότητα για όλα τα παιδιά που βρίσκονται σε ανάδοχη φροντίδα θα πρέπει να είναι η εξασφάλιση μιας μόνιμης μορφής φροντίδας, είτε μέσω της επανασύνδεσης με την οικογένεια είτε μέσω της υιοθεσίας.
- Για το συμφέρον του παιδιού, μπορεί να αποφασίζεται η παραμονή του σε ένα πλαίσιο μακροχρόνιας ανάδοχης φροντίδας, παρόλο που το παιδί είναι νομικά κατάλληλο για υιοθεσία, ή να ζητείται από τον ανάδοχο φροντιστή να εξετάσει το ενδεχόμενο να υιοθετήσει το παιδί που βρίσκεται σε μακροχρόνια ανάδοχη φροντίδα.
- Οι ανάδοχοι φροντιστές και τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας σε ανάδοχη φροντίδα πρέπει να λαμβάνουν υποστήριξη ώστε να συμμετέχουν στην ανάπτυξη ενός σχεδίου υποστήριξης μετά την αποχώρηση από το σύστημα φροντίδας για τη μετάβαση στην υποστηριζόμενη ή την ανεξάρτητη διαβίωση (ανάπτυξη δεξιοτήτων, ορισμός στόχων για το μέλλον, καταγραφή διαθέσιμων υπηρεσιών και υποστήριξης, κοινωνικών δικτύων και ατόμων που θα εντάσσονται στο σχέδιο υποστήριξης του παιδιού μετά την αποχώρηση από το σύστημα φροντίδας).

³⁰Αυτό θα ισχύει για όλα τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους σε περιβάλλοντα φροντίδας της τοπικής κοινότητας

5.1.3 Αγωγή και φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία³¹

Θεωρούμε ότι πρέπει να γίνει ειδική αναφορά σε μια υπηρεσία στην οποία θα πρέπει να έχουν πρόσβαση όλα τα παιδιά κάτω των έξι ετών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται σε ανάδοχη φροντίδα: Αγωγή και φροντίδα και στην πρώιμη παιδική ηλικία. Οι εμπειρίες της πρώιμης παιδικής ηλικίας συχνά είναι η βασική αιτία για τις μεγαλύτερες κοινωνικές δυσκολίες, όπως η διάλυση της οικογένειας, ο εθισμός, η κακή ψυχική υγεία, η αυτοκτονία και η έλλειψη στέγης. Συγκεντρωτικά δεδομένα πολυετών σχετικών ερευνών υποδεικνύουν ότι αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός. Από τη σύλληψη μέχρι την ηλικία των έξι ετών, οι εμπειρίες των πρώτων χρόνων διαμορφώνουν τον αναπτυσσόμενο εγκέφαλό μας. Γι' αυτό είναι και τόσο σημαντική η θετική φυσική, συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη κατά την περίοδο αυτή. Τότε τίθενται τα θεμέλια. Συνεπώς, είναι σημαντικό να δημιουργούνται βάσεις που συμβάλλουν στην ανάπτυξη μεγαλύτερου ανθεκτικότητας για την αντιμετώπιση μελλοντικών προβλημάτων. Η αγωγή και φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία αποτελούν, κατά συνέπεια, τον ακρογωνιαίο λίθο των υπηρεσιών πρόληψης και την επιτομή της διεπιστημονικής συνεργασίας μεταξύ φορέων. Γονείς και φροντιστές, κοινωνικές υπηρεσίες, γιατροί, ψυχολόγοι και εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας πρέπει να

συνθέτουν μια ομάδα και να συνεργάζονται για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση ζητημάτων σε πρώιμο στάδιο. Όταν η αγωγή και η φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία είναι υψηλής ποιότητας, προσβάσιμη, οικονομικά προσιτή και χωρίς αποκλεισμούς, τότε συμβάλλει στην ευημερία των παιδιών και των οικογενειών τους. Παρότι η αγωγή και η φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη των παιδιών με αναπηρία, δεν προορίζεται μόνο για αυτά. Η αγωγή και η φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία είναι ωφέλιμη για όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από το περιβάλλον από το οποίο προέρχονται, και βοηθά σημαντικά τα παιδιά που μεγαλώνουν σε ιδρύματα³²; σε υποβαθμισμένα περιβάλλοντα λόγω φτώχειας/εθνικότητας/κρίσης και παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση ή παραμέληση. Παρότι τα νεαρά αυτά παιδιά δεν θεωρείται ότι έχουν αναπηρία, ενδέχεται να παρουσιάζουν υστερήσεις σε σύγκριση με τους συνομηλικούς τους λόγω των συνθηκών διαβίωσής τους. Η αγωγή και η φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία αυξάνει τις πιθανότητες για την επιτυχή ένταξη των παιδιών με αναπηρία και των μειονεκτούντων παιδιών σε μια κοινωνία ανθρώπων που έχουν μάθει να εκλαμβάνουν τη διαφορετικότητα ως κομμάτι της ανθρώπινης ποικιλομορφίας.

³¹Βλ.: Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με συστήματα προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας υψηλής ποιότητας, υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο κατά την 3693η συνεδρίασή του στις 22 Μαΐου 2019. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_9014_2019_INIT&from=EN

³²Βλ.: The Bucharest Early Intervention Project: www.bucharestearlyinterventionproject.org συγκεκριμένα: http://www.bucharestearlyinterventionproject.org/Marshall_et_al_2004.pdf

5.1.4 Στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης (ή οικογενειακού τύπου) για λίγα μόνο παιδιά

Τοποθέτηση σε μικρής κλίμακας στέγες – στέγες εξειδικευμένης φροντίδας

Η παροχή στις βιολογικές οικογένειες παιδιών με αναπηρία μιας σειράς υποστηρικτικών υπηρεσιών (όπως επαρκή οικονομική υποστήριξη, οικονομικά προσιτή, προσβάσιμη και υψηλής ποιότητας αγωγή και φροντίδα στην πρώιμη παιδική ηλικία, προγράμματα Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης στο σπίτι, προσωρινή φροντίδα, προσωπική βοήθεια και προσβάσιμες υπηρεσίες στέγασης, συμβουλευτική κ.λπ.) θα αποτρέψει πάρα πολλούς χωρισμούς οικογενειών. Δυστυχώς, όμως, όχι όλους. Κάποιοι γονείς θα συνεχίσουν να επιλέγουν να μην αναθρέψουν το παιδί τους που έχει αναπηρία ή θα συνεχίσουν να μην τα καταφέρνουν. Άλλοι θα συνεχίσουν να επιλέγουν την ιδρυματική φροντίδα αντί της φροντίδας στο σπίτι για το παιδί τους που βιώνει κάποιο πρόβλημα ψυχικής υγείας. Υπάρχουν επίσης γονείς που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας, γεγονός που μπορεί να καθιστά δύσκολη ή επικίνδυνη τη φροντίδα του παιδιού τους. Εν συντομία, θα υπάρχουν πάντα γονείς που δεν μπορούν να αναλάβουν τον ρόλο τους παρά την υποστήριξη που τους παρέχεται. Όσον αφορά στα παιδιά που ζουν σήμερα σε ιδρύματα, ακόμα και αν καταφέρουμε να θεσπίσουμε ένα καλά αναπτυγμένο σύστημα ανάδοχης φροντίδας, οι υπηρεσίες σε επίπεδο τοπικής κοινότητας ποτέ δεν θα είναι σε θέση να εξασφαλίσουν την επανένταξη ή τη φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας για όλα αυτά τα παιδιά.

Παρ' όλα αυτά, πρέπει να απομακρύνουμε τα παιδιά από ψυχιατρικά νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης και ιδρύματα και να τους προσφέρουμε όσο το δυνατόν καλύτερη υποστήριξη και φροντίδα σε ένα περιβάλλον οικογενειακού τύπου. Αυτό θα πρέπει να γίνεται σε μικρές στέγες οικογενειακού τύπου στην τοπική κοινότητα, όπου τα παιδιά θα λαμβάνουν εξατομικευμένη φροντίδα. Τα παιδιά με σύνθετες ανάγκες φροντίδας (σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας ή σοβαρές αναπηρίες) έχουν λιγότερες πιθανότητες να τοποθετηθούν σε ανάδοχη φροντίδα. Επιπλέον, ορισμένα παιδιά έχουν παραμείνει σε ιδρύματα για μεγάλο χρονικό διάστημα και, επομένως, έχουν παρουσιάσει αναπτυξιακές καθυστερήσεις, σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς και ψυχικά προβλήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον³³, ή απλώς απορρίπτουν γενικά την ιδέα της τοποθέτησης σε ανάδοχη οικογένεια. Ορισμένα παιδιά ίσως χρειάζεται να μένουν για ένα χρονικό διάστημα σε μια μικρή στέγη οικογενειακού τύπου στο πλαίσιο της μετάβασης σε μια άλλη ανάδοχη οικογένεια, ενώ ορισμένα παιδιά ενδέχεται να μην έχουν ποτέ άλλη επιλογή πέρα από τη μακροχρόνια τοποθέτηση σε ίδρυμα. Σε κάθε περίπτωση, η στεγαστική φροντίδα θα πρέπει να αποτελεί την έσχατη λύση.

³³Yang, M., Ullrich, S., Roberts, A. and Coid, J. Childhood IC and personality disorder traits in adulthood: Findings from the British National Surveys of psychiatric morbidity. 2007, American Journal of Orthopsychiatry, 77, 67-75 16

5.1.5 Υποστηρικτικές διαδικασίες μετά την τοποθέτηση σε μικρής κλίμακας στέγες – στέγες εξειδικευμένης φροντίδας

- Με τον όρο «περιβάλλον οικογενειακού τύπου» νοείται ένα σπίτι (και όχι ένας χώρος εργασίας) στο οποίο ζουν πολύ λίγα παιδιά με μια αναλογία καλά καταρτισμένων, παιδοκεντρικών φροντιστών που τους προσφέρουν εξατομικευμένη φροντίδα και υποστήριξη, καθώς και χρόνο εκτός του σπιτιού.
- Οι αυτόνομες κατοικίες (ή/και διαμερίσματα) θα πρέπει να είναι πλήρως προσβάσιμες από όλα τα παιδιά, ενώ τα παιδιά με αναπηρία θα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους τεχνικά βοηθήματα για την πρόσβαση στο περιβάλλον τους.
- Οι στέγες θα πρέπει να μοιάζουν με κάθε άλλο σπίτι σε μια συνηθισμένη γειτονιά (δεν πρέπει να έχουν αναρτημένες πινακίδες για να θυμίζουν στους περαστικούς ότι αυτό είναι ένα «σπίτι γεμάτο χαμόγελα» ή ένα «σπίτι γεμάτο αγάπη»).
- Τα παιδιά θα πρέπει να υιοθετούν διατροφικές συνήθειες και φυσικές δραστηριότητες που θα αυξάνουν τις ευκαιρίες τους για χρόνο εκτός του σπιτιού. Είναι σύνηθες τα ιδρυματοποιημένα παιδιά με αυξημένες ανάγκες υποστήριξης να αναπτύσσουν ανθυγιεινή σχέση με το φαγητό (ιδίως συναισθηματική κατανάλωση φαγητού, αλλά και ανορεξία).
- Τα παιδιά θα πρέπει να υποστηρίζονται από μέλη προσωπικού, συνηγόρους και αυτοσυνηγόρους και ομάδες αλληλοϋποστήριξης συνομηλίκων, ώστε να εντοπίζουν και να αξιολογούν τις ανάγκες τους και να ζητούν βοήθεια για την επιλογή και τη χρήση υπηρεσιών.
- Ορισμένα παιδιά μπορεί να χρειάζονται πρόσθετη βοήθεια για τη λήψη αποφάσεων μέσω βοηθητικής τεχνολογίας, ευανάγνωστου υλικού, ενεργής παρατήρησης των συμπεριφορών τους (για όλα τα παιδιά και ιδίως για τα παιδιά που δεν μιλούν). Γιατί τα παιδιά με σοβαρή δυσκολία στην έκφραση των προτιμήσεών τους ανέκαθεν αποκλείονται από όλα τα θέματα που αφορούν τη ζωή τους. Έχοντας δίπλα τους μια βασική ομάδα ατόμων που επενδύουν χρόνο και ενέργεια, για να κατανοήσουν τα ενδιαφέροντα και τις επιθυμίες τους, τους υπενθυμίζει με το καλύτερο τρόπο τι σημαίνει να είναι άνθρωποι με τη δική τους ταυτότητα.
- Όλα τα παιδιά θα πρέπει να υποστηρίζονται για να αναλαμβάνουν κινδύνους και να αναπτύσσουν δεξιότητες που προάγουν την ανεξαρτησία τους. Το προσωπικό υποστήριξης πρέπει να δεσμεύεται να τα βοηθήσει να αποβάλουν την ιδρυματική εξάρτηση, επιδεικνύοντας ευρηματικότητα.
- Τα παιδιά που έχουν ζήσει σε ιδρύματα συχνά δεν έχουν αίσθηση του εαυτού ή, ακόμα χειρότερα, έχουν μάθει να ζουν με τις ταμπέλες που τους έχουν αποδοθεί (δηλαδή «μπελάς», «ψεύτης», «ηλίθιος»). Πολύ συχνά, αυτές οι ταμπέλες εμφανίζονται με διαφορετική διατύπωση στις επίσημες αξιολογήσεις και στα σχέδια φροντίδας των παιδιών. Η υποστήριξη των παιδιών στο νέο τους περιβάλλον περιλαμβάνει τη βοήθεια να αποβάλουν αυτό που δεν είναι και να ανακαλύψουν αυτό που είναι. Με αυτόν τον τρόπο, αυξάνονται επίσης οι ευκαιρίες αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ των μελών προσωπικού και των παιδιών.
- Τα παιδιά θα πρέπει να ενθαρρύνονται και να υποστηρίζονται προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε μια σειρά βασικών υπηρεσιών που παρέχουν οι τοπικές τους κοινότητες (εκπαίδευση, ψυχαγωγία, υγεία και ψυχική υγεία).
- Ορισμένα παιδιά μπορεί να χρειάζονται βοήθεια για τη δημιουργία κοινωνικών δικτύων³⁴. Οι σχετικοί επαγγελματίες θα πρέπει να εκπαιδεύονται κατάλληλα για την υποστήριξη αυτής της διαδικασίας.
- Τα παιδιά θα πρέπει να κατανοούν τι συνιστά ίδρυμα και τι σημαίνει ο όρος «ιδρυματική κουλτούρα». Για παράδειγμα, όταν όλες οι υπηρεσίες και οι σχέσεις που έχουν είναι συγκεντρωμένες στο σπίτι όπου ζουν, τότε το σπίτι τους γίνεται ίδρυμα.
- Θα πρέπει να προβλέπεται ένα εβδομαδιαίο ποσό για όλα τα παιδιά στο περιβάλλον οικογενειακού τύπου, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών που χρειάζονται υποστήριξη από κάποιο φίλο, συνομήλικο ή αμειβόμενο μέλος του προσωπικού για να το διαχειριστούν.
- Τα παιδιά θα πρέπει να λαμβάνουν υποστήριξη για να σχεδιάζουν το μέλλον τους, έχοντας στη διάθεσή τους συνεκτικές πληροφορίες και συμβουλές για κάθε πτυχή της ζωής τους και όχι μόνο για τη στέγαση.

³⁴Βλ.: circle of friends: <https://inclusive-solutions.com/circles/circle-of-friends/what-is-a-circle-of-friends/>

5.1.6 Στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης και κατ' οίκον υποστήριξη για νέους και άτομα που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας

Η υποστηριζόμενη ανεξάρτητη διαβίωση βοηθά εφήβους και, ορισμένες φορές, νεαρούς ενήλικες που χρειάζονται υποστήριξη, ώστε να μεταβούν στην ενηλικίωση και στην ανεξάρτητη διαβίωση, μέσω υπηρεσιών υποστήριξης μετά την αποχώρηση από το σύστημα φροντίδας και μέσω παρεμβάσεων υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης³⁵. Μπορεί να έχει τη μορφή στέγης υποστηριζόμενης διαβίωσης ή κατ' οίκον υποστήριξης (στο σπίτι του νεαρού ατόμου, εφόσον υπάρχει, ή σε σπίτι που παρέχεται από τις κοινωνικές υπηρεσίες). Στην πρώτη περίπτωση, παιδιά και νεαροί ενήλικες ζουν σε μια μικρής κλίμακας στέγη υποστηριζόμενης διαβίωσης στην τοπική κοινότητα με ελάχιστη ή αυξημένη υποστήριξη από προσωπικό, ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Στη δεύτερη περίπτωση, παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και νεαροί ενήλικες ζουν μόνοι ή με συγκατοίκους που επιλέγουν οι ίδιοι και λαμβάνουν υποστήριξη με τη μορφή επιδομάτων, συμβουλευτικής, καθοδήγησης και συμβουλών για τη δαπάνη των προσωπικών τους χρημάτων, τη λήψη καθημερινών αποφάσεων και τον ορισμό στόχων για το μέλλον. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο σχεδιασμός για νεαρούς ενήλικες που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει εκείνους που επανασυνδέονται με τους βιολογικούς τους γονείς. Τα παιδιά συχνά επανασυνδέονται με τους βιολογικούς τους γονείς απλώς και μόνο επειδή ενηλικιώθηκαν και όχι επειδή έχουν αλλάξει οι συνθήκες που οδήγησαν στην τοποθέτησή τους σε ίδρυμα (δηλαδή ακραία φτώχεια, αλκοολισμός ή κατάχρηση ουσιών).

5.1.7 Υποστηρικτικές διαδικασίες μετά την τοποθέτηση σε κατοικίες υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης για νέους και άτομα που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας

- Οι δομές τοπικής κοινότητας για νέους και άτομα που φεύγουν από το σύστημα φροντίδας θα πρέπει να είναι προσβάσιμοι χώροι χωρίς αποκλεισμούς, οι οποίοι θα είναι μεν δομημένοι αλλά όχι αυστηρές ρουτίνες και κανόνες.
- Στόχος τους θα πρέπει να είναι να παρέχουν στους ενοίκους αίσθημα εξέλιξης και επιτυχίας, ώστε να αναπτύσσουν αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση.
- Κάθε μέλος του προσωπικού υποστήριξης (ανεξάρτητα από το ακαδημαϊκό του υπόβαθρο και τα καθήκοντά του) θα πρέπει να κατανοεί ότι κεντρικός του ρόλος είναι να βοηθά τους νέους να αναπτύσσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για την επιτυχημένη ανεξάρτητη διαβίωση.
- Η εκπαίδευση των νέων θα πρέπει να περιλαμβάνει θέματα όπως: διαχείριση χρόνου, οικιακές εργασίες, διατροφή και υγιεινός τρόπος ζωής, προσωπική υγιεινή, διαχείριση και έλεγχος των προσωπικών χρημάτων, σεξου-

αλική υγεία, ασφαλής χρήση (και ασφαλής παρουσία) στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, χρήση δημόσιας συγκοινωνίας, τα δικαιώματά τους και ο τρόπος πρόσβασης σε νομική εκπροσώπηση.

- Οι νέοι θα πρέπει να λαμβάνουν υποστήριξη για την πρόσβαση ή την επιστροφή στην εκπαίδευση (βασική ή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση) και για τη συνέχιση της φοίτησής τους (αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την παροχή κινήτρων, επιδομάτων, υποτροφιών και θετικών μέτρων για την αύξηση των ευκαιριών τους για ανώτερη εκπαίδευση).
- Θα πρέπει να τους προσφέρονται συμβουλές σταδιοδρομίας, υποστήριξη στην εύρεση απασχόλησης (ημέρες γνωριμίας με τοπικούς εργοδότες, μαθητεία και βραχύχρονη εμπειρία εργασίας μέσω στρατηγικών συνεργασιών), καθοδήγηση και καθοδηγούμενη κατάρτιση στη θέση εργασίας.

³⁵ Η υπηρεσία περιγράφεται στις διεθνείς Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/united-nations-guidelines-alternative-care-children>

5.2 Άτομα με αναπηρία

Οι Ολοκληρωμένες υπηρεσίες στέγασης περιλαμβάνουν τις στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης και την κατ' οίκον υποστήριξη:

5.2.1 Στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης για άτομα με αναπηρία

Υποστηριζόμενη στέγαση στην κοινότητα

Η υποστηριζόμενη στέγαση στην κοινότητα έχει πολλές μορφές. Η συνηθέστερη μορφή για τα άτομα που μεταβαίνουν από ιδρύματα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας είναι οι στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης. Εκεί, παρέχεται υποστήριξη σε περιβάλλοντα συμβίωσης, είτε μέσω υπηρεσιών επίσκεψης σε καθορισμένο ωράριο είτε μέσω πιο εντατικών επιτόπιων 24ωρων υπηρεσιών, σύμφωνα με τις εξατομικευμένες ανάγκες υποστήριξης των ενοίκων. Στα περιβάλλοντα αυτά, η διαβίωση μπορεί να είναι μακροχρόνια, ωστόσο μπορεί επίσης να χρησιμοποιείται ένα μοντέλο «σκάλας» που παρέχει σκαλοπάτια, καθένα από τα οποία έχει σχεδιαστεί για να υποβοηθά τη μετάβαση προς την κατ' οίκον υποστήριξη και την ανεξάρτητη διαβίωση.

Οι κοινότητες συνειδητής συμβίωσης (intentional life-sharing communities) αποτελούν επίσης ένα μοντέλο υποστηριζόμενης στέγασης στην κοινότητα, εφόσον η συμβίωση αποτελεί εμπεριστατωμένη απόφαση τόσο των μελών με αναπηρία όσο και των μελών χωρίς αναπηρία της κοινότητας. Στις κοινότητες συνειδητής συμβίωσης δεν υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ προσωπικού και πελατών. Συνήθως (αλλά όχι πάντα) λειτουργούν σε μια θρησκευτική ή φιλοσοφική βάση (δηλαδή καθολικισμός, ανθρωποσοφία κ.λπ.) με προφανείς συνέπειες στον τρόπο ζωής όλων των ενοίκων. Δεν είναι για όλους, αλλά μπορεί να είναι μια αποτελεσματική λύση για τα άτομα που την επιλέγουν έχοντας πλήρη γνώση της κατάστασης.

5.2.2 Κατ' οίκον υποστήριξη

Υποστήριξη στο σπίτι

Η εξατομικευμένη υποστήριξη παρέχεται απευθείας στα άτομα (με τη μορφή προσβάσιμης στέγασης, επιδομάτων – προσωπικών χρημάτων –, υπηρεσιών – όπως προσωπικός βοηθός –, κοινωνικής και υγειονομικής φροντίδας, καθοδήγησης) στα κανονικά σπίτια που επιλέγουν να ζουν μόνοι τους, με τον σύντροφό τους, με φίλους ή συγκατοίκους. Η υποστήριξη τα ακολουθεί αν μετακομίσουν, οπουδήποτε και αν είναι αυτό. Τα άτομα έχουν πραγματικές επιλογές για τον τρόπο χρήσης υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένης της επιλογής να μην χρησιμοποιούν υποστήριξη³⁶.

³⁶Για λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την Ολοκληρωμένη στεγαστική υποστήριξη, δείτε το έργο ELOSH <https://www.housingeurope.eu/section-47/elosh>

5.2.3 Υποστηρικτικές διαδικασίες για άτομα με αναπηρία³⁷ που χρησιμοποιούν Ολοκληρωμένες υπηρεσίες στέγασης³⁸

- Να εξασφαλίζεται στέγαση στην τοπική κοινότητα και οπουδήποτε επιλέγουν να ζουν τα άτομα. Να μην αναπτύσσονται υπηρεσίες στέγασης σε απομακρυσμένες περιοχές, αλλά να εξασφαλίζεται υποστήριξη (συμπεριλαμβανομένης εξ αποστάσεως υποστήριξης) για όσους μπορεί να επιλέξουν να ζουν σε δυσπρόσιτες αγροτικές περιοχές (δηλαδή άτομα με αναπηρία που ζουν στο δικό τους σπίτι ή μαζί με την οικογένειά τους σε μικρά νησιά ή ορεινά χωριά).
- Αντί για την κατάρτιση νέων κανονιστικών πλαισίων, να εντοπίζονται και να αντιμετωπίζονται οι συνθήκες που μπορεί να δημιουργούν κινδύνους για ορισμένα άτομα στην τοπική κοινότητα. Να δημιουργούνται στρατηγικές για τον μετριασμό των κινδύνων μαζί με τα άτομα. Πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη ότι αυτά τα άτομα έχουν ήδη υποφέρει αρκετά από την ιδέα ότι η ιδρυματοποίηση ήταν η βέλτιστη διασφάλιση για αυτά. Να παρέχεται στα άτομα βοήθεια να δημιουργούν προσωπικές σχέσεις και δίκτυα στην τοπική κοινότητα. Οι ουσιαστικές σχέσεις είναι οι αποτελεσματικότερες διασφαλίσεις για όλους μας.
- Να διασφαλίζεται ότι οι πρώην υπάλληλοι ιδρυμάτων που θα επιλέγονται για να εργαστούν σε δομές τοπικής κοινότητας θα έχουν (ή θα αναπτύξουν μέσω εντατικής εκπαίδευσης) τις δεξιότητες και τα χαρακτηριστικά που χρειάζονται για να εργάζονται με άτομα στην τοπική κοινότητα, καθώς τα στοιχεία αυτά διαφέρουν σημαντικά από εκείνα που απαιτούνται στην ιδρυματική φροντίδα.
- Να διασφαλίζεται ότι όλα τα μέλη προσωπικού κατανοούν ότι οι αρμοδιότητές τους σε δομές της τοπικής κοινότητας θα είναι όσο ευρείες χρειάζεται προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι ένοικοι θα έχουν ολοκληρωμένη ζωή. Για παράδειγμα, ένας αναγνωρισμένος ψυχολόγος μπορεί να χρειάζεται να χρησιμοποιεί δημόσια συγκοινωνία μαζί με το αυτιστικό άτομο που πρέπει να συνοδεύει σε μια βασική υπηρεσία ψυχικής υγείας, να βοηθά το άτομο να φάει ή να πει στην αίθουσα αναμονής ή να βοηθά το άτομο να χρησιμοποιήσει την τουαλέτα, αν χρειάζεται υποστήριξη.
- Να διασφαλίζεται η ευρύτερη παροχή γενικότερης κατάρτισης (δηλαδή στην προσωπική φιλοσοφία και υποστήριξη, την προσέγγιση της αναπηρίας με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα ή μέσω ψηφιακών επισκέψεων στις υπηρεσίες τοπικής κοινότητας άλλων χωρών). Να διασφαλίζεται ότι όλα τα μέλη προσωπικού κατανοούν ότι η Ολοκληρωμένη στεγαστική υποστήριξη μπορεί να παρουσιάζει μεγάλη πολυμορφία και ότι όλα τα άτομα είναι διαφορετικά και έχουν εξατομικευμένες ανάγκες. Για παράδειγμα, σε ένα περιβάλλον αποκλειστικά για τη φροντίδα ενηλίκων με σύνδρομο Down θα βρει κανείς πολλά μοναδικά άτομα. Αυτό που έχουν κοινό είναι το επιπλέον χρωμόσωμα και το σπίτι που ζουν. Όλα τα υπόλοιπα στοιχεία που καθορίζονται στα σχέδια φροντίδας τους θα πρέπει να διερευνώνται μέσω της καθημερινής διαβίωσης και της αλληλεπίδρασης με το κάθε άτομο. Να διασφαλίζεται η συνέχεια της εξατομικευμένης παροχής υπηρεσιών. Η υποστήριξη θα πρέπει να παρέχεται για όσο διάστημα τη χρειάζεται ένα άτομο, με βάση τα μεταβαλλόμενα ενδιαφέροντα, την κατάσταση υγείας, τις ανάγκες ή τις προτιμήσεις του. Οι εξατομικευμένες αξιολογήσεις αναγκών³⁹ θα βοηθούν στο να προσδιορίζονται ο χρόνος και η συχνότητα λήψης υποστήριξης από τον ωφελούμενο, οι οργανισμοί που θα παρέχουν την υποστήριξη και τα σχέδια έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση επειγουσών καταστάσεων.
- Πρέπει να διαχωρίζουμε τη στέγαση από την υποστήριξη. Το είδος και ο βαθμός υποστήριξης δεν θα πρέπει να καθορίζονται με βάση το πού ζουν τα άτομα, τα οποία θα πρέπει επίσης να μπορούν να αλλάζουν κατοικία, χωρίς να χάνουν την υποστήριξη που λαμβάνουν.

³⁷Οι περισσότερες από αυτές τις υποστηρικτικές διαδικασίες θα ισχύουν και για ηλικιωμένους που χρησιμοποιούν τις εν λόγω υπηρεσίες. Παρακάτω αναπτύσσουμε ορισμένες πιο εξειδικευμένες υποστηρικτικές διαδικασίες

³⁸Βλ.: Developing Community Care. 2011, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκτυο

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.esn-eu.org/developing-community-care>

³⁹Needs Assessment Protocol for DI (Πρωτόκολλο αξιολόγησης αναγκών για την αποϊδρυματοποίηση),

European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD), Βρυξέλλες, Μάιος 2021

- Να παρέχεται υποστήριξη στα άτομα για να αποφασίζουν σχετικά με αυτά που τους αρέσουν και αυτά που δεν τους αρέσουν (εμπλέκοντας φίλους, οικογένεια, συνηγόρους και αυτοσυνηγόρους), καθώς και βοήθεια για τη συμπαραγωγή των σχεδίων φροντίδας τους και για την ανάληψη ενεργού ρόλου στις αποφάσεις που αφορούν στο σπίτι, τη ζωή και τις κοινότητές τους.
- Να αναδεικνύεται -ή τουλάχιστον να μην υποτιμάται- η δύναμη της αλληλοβοήθειας. Η υποστήριξη που μπορεί να προσφέρει ένα υποστηριζόμενο άτομο σε κάποιον που χρειάζεται υποστήριξη μπορεί να αλλάξει τη ζωή και των δύο. Να προωθείται η ενεργή συμμετοχή των ατόμων σε ομάδες αλληλοϋποστήριξης. Να δημιουργούνται κοινωνικά δίκτυα που υποβοηθούν τη συμμετοχή στην τοπική κοινότητα και την αποτελεσματική διασφάλιση. Να παρέχονται κύκλοι υποστήριξης⁴⁰ ώστε τα άτομα που μπορεί να χρειάζονται περισσότερη υποστήριξη να μπορούν να εκφράζουν τις δεξιότητες, τις δυνατότητες και τα χαρίσματά τους σε ανταποδοτικές σχέσεις.
- Να παρέχεται υποστήριξη στα άτομα, ώστε να κατευθύνουν τα ίδια τη ζωή τους⁴¹ και να γίνονται πλήρως ισότιμοι πολίτες και ενεργά μέλη των κοινοτήτων στις οποίες ζουν (δηλαδή να ελέγχουν τα προσωπικά του χρήματα, να προσδιορίζουν τον βαθμό υποστήριξης που θέλουν να λαμβάνουν, τις υπηρεσίες που θέλουν να χρησιμοποιούν και τον τρόπο με τον οποίο θα το κάνουν).
- Να υποστηριχτεί η πρόσβαση των ατόμων σε βασικές υπηρεσίες (δηλαδή υγεία, βασική εκπαίδευση, δραστηριότητες ψυχαγωγίας, απασχόληση) και να αναπτυχθούν πιο στοχευμένες υπηρεσίες (δηλαδή προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων για ενήλικες τα οποία συνδέονται με τις ανάγκες τις αγοράς, προσαρμοσμένα προγράμματα απασχόλησης). Αντί να ασχολούμαστε με την ανάπτυξη νέων, ειδικών υπηρεσιών και να διαιωνίζουμε τον διαχωρισμό, πρέπει πρώτα να αρχίσουμε να ασχολούμαστε με την υποστήριξη, τα πρακτικά εργαλεία και τις μεθοδολογίες. Τα άτομα μπορεί απλώς να χρειάζονται πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις.
- Να θεσπιστούν μηχανισμοί για την εποπτεία των ενοίκων στα σπίτια όπου ζουν. Να δημιουργηθούν εσωτερικοί κανόνες που είναι εφαρμόσιμοι από όλους τους ενοίκους, να χρησιμοποιείται απλή γλώσσα και να δίνεται έμφαση στα εξής⁴²:
 - Στις σχέσεις μεταξύ των ενοίκων (σε περιπτώσεις συγκατοίκησης) και του προσωπικού υποστήριξης (όποτε χρειάζεται), οι οποίες θα βασίζονται στον σεβασμό, τη δεκτικότητα, την ειλικρίνεια και τη διαφάνεια
 - Στην επικοινωνία που θα διασφαλίζει ότι όλοι οι ένοικοι λαμβάνουν έγκαιρες, σαφείς και προσβάσιμες πληροφορίες σχετικά με τα ζητήματα που είναι σημαντικά για αυτούς, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τα σπίτια τους, την τοπική τους κοινότητα, τον φορέα/οργανισμό που τους παρέχει στέγαση. Στη βιωματική εμπειρία των ενοίκων, όπου οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με βάση τις απόψεις τους. Οι ένοικοι θα πρέπει να αισθάνονται την ελευθερία να εκφραστούν, γνωρίζοντας ότι η φωνή τους θα ακουστεί και ότι μπορεί να επηρεάσει τα θέματα που είναι σημαντικά για αυτούς
 - Στη λογοδοσία, όπου όλοι οι ένοικοι μπορούν να θεωρήσουν υπόλογο τον φορέα/οργανισμό που τους παρέχει στέγαση για αποφάσεις ή περιστατικά αμέλειας που επηρεάζουν την ποιότητα των σπιτιών τους
 - Στην ποιότητα που διασφαλίζει ότι οι ένοικοι ζουν σε καλοδιατηρημένα και ασφαλή σπίτια. Στην πρόσβαση, στις συμβουλές και στην υποστήριξη για διαδικασίες καταγγελιών, όταν γίνονται λάθη, εξασφαλίζοντας μηχανισμούς γρήγορης ανταπόκρισης. Να διασφαλιστούν μηχανισμοί που συλλέγουν ανατροφοδότηση από ενοίκους σχετικά με την εφαρμογή εσωτερικών κανόνων με την ανωτέρω εστίαση
 - Στην υποστήριξη των ενοίκων για τη συγκρότηση ομάδων αυτοσυνηγόρας και μιας συμβουλευτικής επιτροπής ενοίκων.

⁴⁰Developing and maintaining a support: A source for people with disabilities and their families. 2015, Pave the way.

⁴¹Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την αυτοκαθοριζόμενη υποστήριξη (self-directed support, SDS), βλ: Citizen Network (<https://citizen-network.org/resources/category/individual-service-funds>) και Centre for Welfare Reform (<https://www.centreforwelfarereform.org>)

⁴²Απόσπασμα από: Together with Tenants – lessons from the early adopter programme. 2020, UK's National Housing Federation. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.housing.org.uk/globalassets/files/together-with-tenants/together-with-tenants---early-adopter-report_final.pdf

5.3 Ηλικιωμένοι⁴³

5.3.1 Στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης για ηλικιωμένους

Η υποστηριζόμενη στέγαση στην κοινότητα για ηλικιωμένους μπορεί να είναι μικρής κλίμακας κατοικίες ή στέγες συγκατοίκησης που βασίζονται σε μια προσωποκεντρική προσέγγιση. Αυτά τα μοντέλα φροντίδας παρέχονται ως στέγες φροντίδας τόσο ειδικά για ηλικιωμένους με άνοια όσο και για ηλικιωμένους γενικά. Από πολλές πλευρές, έχουν κοινά χαρακτηριστικά με τις στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης για άτομα με αναπηρία. Οι ηλικιωμένοι ζουν σε περιβάλλοντα οικογενειακού τύπου, όπου τα μέλη προσωπικού (συνήθως παρέχοντας 24ωρη επιτόπια φροντίδα) τούς βοηθούν να ασχολούνται με οικιακές εργασίες ή να περνούν χρόνο εκτός σπιτιού και εστιάζουν στη μεγιστοποίηση της ανεξαρτησίας και της ποιότητας ζωής τους.

Οι κοινότητες συμβίωσης πολλών γενεών είναι επίσης ένα μοντέλο που ταιριάζει σε κάποιους ηλικιωμένους. Αν και οι περισσότερες κοινότητες συνειδητής συμβίωσης (intentional life-sharing communities) υπόκεινται σε ένα θρησκευτικό ή φιλοσοφικό μοντέλο, υπάρχουν επίσης κοινότητες όπου η συνεκτική φιλοσοφική βάση είναι η ένταξη, η ισότητα στην επιλογή και τη μεταχείριση και ο αμοιβαίος εμπλουτισμός. Τα ειδικά χωριά για ανοϊκούς («Dementia villages»)⁴⁴ προσφέρουν στέγαση μικρής κλίμακας, αλλά τα σπίτια βρίσκονται σε περιβάλλον χωριού, όπου προσφέρονται κανονικές υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες στελεχώνονται από φροντιστές που έχουν εκπαιδευτεί ώστε να υποστηρίζουν τα άτομα με άνοια για να συμμετέχουν στη «ζωή του χωριού».

5.3.2 Κατ' οίκον υποστήριξη

Η κατ' οίκον υποστήριξη για ηλικιωμένους αναφέρεται ακριβώς στην παροχή φροντίδας στο δικό τους σπίτι. Ο βαθμός και το είδος της φροντίδας που λαμβάνουν τα άτομα διαφέρει ανάλογα με τις εξατομικευμένες ανάγκες τους όσον αφορά στις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής. Μπορεί να είναι υποστήριξη χαμηλού επιπέδου (συντήρηση σπιτιού, ψώνια, μαγείρεμα) ή νοσηλεία υψηλού επιπέδου (τάισμα, μπάνιο, περίπατος στο ύπαιθρο κ.λπ.). Η βοήθεια συνήθως παρέχεται από ανεπίσημους φροντιστές (συντρόφους, μέλη οικογένειας), αμειβόμενους φροντιστές ή έναν συνδυασμό των δύο. Το άτομο συνήθως λαμβάνει υποστήριξη από βασικές υπηρεσίες (υγείας και κοινωνικής φροντίδας) και στοχευμένες υπηρεσίες (όπως Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας, Λέσχες Φιλίας για ηλικιωμένους κ.λπ.).

⁴³Βλ.: Review of innovative models of aged care. 2020, Royal Commission into Aged Care Quality and Safety. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://agedcare.royalcommission.gov.au/sites/default/files/2020-01/research-paper-3-review-innovative-models-of-aged-care.pdf>

⁴⁴Βλ.: De Hogeweyk Dementia Village: <https://hogeweyk.dementiavillage.com/>

5.3.3 Υποστηρικτικές διαδικασίες για ηλικιωμένους που χρησιμοποιούν ολοκληρωμένη στεγαστική υποστήριξη⁴⁵

- Να εξασφαλίζονται συντάξεις που επιτρέπουν στους ηλικιωμένους να πληρώνουν τις υπηρεσίες που χρειάζονται, ώστε να περνούν τα γηρατειά τους στο δικό τους σπίτι παραμένοντας ενταγμένοι στην κοινότητά τους, να υποστηρίζονται από κατάλληλες υπηρεσίες, επαγγελματίες και μέλη οικογένειας.
- Να διασφαλίζεται ότι οι ηλικιωμένοι έχουν τα τεχνικά βοηθήματα που χρειάζονται, ώστε να αποκτούν μεγαλύτερη ανεξαρτησία (δηλαδή, ακουστικά βαρηκοΐας υψηλής ποιότητας, αναπηρικά αμαξίδια που μπορούν να χρησιμοποιούν χωρίς βοήθεια κ.λπ.).
- Να θεσπιστούν προγράμματα τροποποίησης κατοικιών. Τα σπίτια των ηλικιωμένων συχνά θα χρειάζονται μικρές αλλά στρατηγικές τροποποιήσεις και προσαρμογές, ώστε να ενισχύουν την αυτονομία των ηλικιωμένων και να τους προσφέρουν αίσθηση ασφάλειας.
- Να εξασφαλίζονται υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας στο σπίτι. Οι κινητές μονάδες (συνήθως αποτελούμενες από νοσηλεύτες, εθελοντές και κοινωνικούς λειτουργούς της κοινότητας) που πραγματοποιούν συχνές επισκέψεις σε ηλικιωμένους βρίσκονται στο επίκεντρο της φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.
- Να διασφαλίζεται η εκπαίδευση των εργαζομένων στον τομέα της φροντίδας ηλικιωμένων, ώστε να μπορούν να εγκαταλείπουν πρακτικές που χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό σε δομές ιδρυματικής φροντίδας για ηλικιωμένους, να κατανοούν τι σημαίνει προσωποκεντρική φροντίδα και να την παρέχουν.
- Να διασφαλίζεται η δυναμικότητα και η πρόσβαση σε κοινοτικές αθλητικές λέσχες που προσφέρουν ενδυνάμωση ή φροντίδα αποκατάστασης για ηλικιωμένους. Στόχος είναι να παρέχεται ένας συνδυασμός παρεμβάσεων, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής άσκησης, που στοχεύουν σε σωματικές αναπηρίες, εκ νέου εκπαίδευσης για δραστηριότητες της καθημερινότητας, συμπεριφορικών παρεμβάσεων, προσαρμογών στο περιβάλλον και πρόσβασης σε προσαρμοστικό εξοπλισμό για τη αποκατάσταση (ή τη διατήρηση) σωματικών λειτουργιών⁴⁶. Ωστόσο, τα μέρη αυτά παρέχουν επίσης ευκαιρίες δικτύωσης με την τοπική κοινότητα, βοήθεια με την κοινωνικοποίηση και διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις.
- Να διασφαλίζεται η δυναμικότητα και η πρόσβαση σε Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας και Λέσχες Φιλίας. Οι σχέσεις προάγουν γενικά την αίσθηση του ανήκειν και της ασφάλειας και παρέχουν ερεθίσματα στους ηλικιωμένους.
- Να εκπαιδεύονται οι ηλικιωμένοι στη χρήση υποβοηθούμενης τεχνολογίας (προγράμματα ανάπτυξης βασικών δεξιοτήτων). Οι τεχνολογικές λύσεις μπορεί να τυγχάνουν περιορισμένης αποδοχής από τους ηλικιωμένους ωφελούμενους λόγω αντιλήψεων και ενδοιασμών ως προς την ευκολία χρήσης και την καταλληλότητά τους για τον εκάστοτε σκοπό. Ωστόσο, πολλοί ηλικιωμένοι διαπίστωσαν τα οφέλη των τεχνολογιών διασύνδεσης και, παρότι στην αρχή ήταν επιφυλακτικοί, είναι πλέον αυτοδίδακτοι, ανεξάρτητοι χρήστες! Τα προγράμματα υποβοηθούμενης τεχνολογίας μπορούν να περιλαμβάνουν εκπαίδευση για διάφορα θέματα, από την πραγματοποίηση μιας βιντεοκλήσης μέχρι τη χρήση έξυπνων πληροφοριακών συστημάτων υγείας (όπως συσκευές παρακολούθησης που φοριούνται, οι οποίες συλλέγουν δεδομένα και παρέχουν μετρήσεις και ανατροφοδότηση για την κατάσταση υγείας ή την τοποθεσία κάποιου ατόμου).
- Να διασφαλίζονται δυαδικές παρεμβάσεις που υποστηρίζουν τόσο τον ηλικιωμένο όσο και τον φροντιστή, λαμβάνουν υπόψη τις προκλήσεις της φροντίδας και τα δυνατά σημεία και τις δυνατότητες και των δύο και προωθούν τη συνεργασία τους για την εύρεση προσαρμοσμένων, εξατομικευμένων λύσεων.
- Να παρέχονται προγράμματα προσωρινής φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.
- Να εμπλέκονται ηλικιωμένοι συνήγοροι και αυτοσυνήγοροι στην οικοδόμηση κοινοτήτων φιλικών προς τους ηλικιωμένους.

⁴⁵Βλ.: Integrating Social Services for Vulnerable Groups: Bridging Sectors for Better Service Delivery. 2015, ΟΟΣΑ. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/integrating-the-delivery-of-social-services-for-vulnerable-groups_9789264233775-en#page4

⁴⁶Resnick B, Restorative care nursing for older adults: A guide for all care settings. 2004, Springer Publishing Company

6. Συστάσεις

Σκοπός του σχεδιασμού για τις δομές σε επίπεδο τοπικής κοινότητας είναι να διασφαλιστεί ότι στο μέλλον κανένας δεν θα χρειάζεται να ανατραφεί ή/και να τελειώσει τη ζωή του σε ίδρυμα. Αυτή η διαδικασία περιλαμβάνει τα εξής:

- **δημιουργία συνεργασιών μεταξύ φορέων** (συμπεριλαμβανομένου του τομέα των ΜΚΟ και των υπηρεσιών της Εκκλησίας),
- **εξασφάλιση επαρκών κεφαλαίων,**
- **διασφάλιση πόρων,**
- **υιοθέτηση μιας ευρύτερης έννοιας του όρου «πόροι»** (για τη συμπερίληψη κοινωνικών δικτύων, στρατηγικών συνεργασιών κ.λπ.),
- **αύξηση της εκπαίδευσης επαγγελματιών,** ώστε να εντοπίζουν παιδιά, οικογένειες και άτομα που χρειάζονται υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν έχουν απευθυνθεί ακόμα σε κοινωνικές υπηρεσίες.

Οι ακόλουθες συστάσεις βασίζονται σε πρωτογενή έρευνα και ευρήματα ερευνών που έχουν τεκμηριωθεί και καταγραφεί σε ανασκοπήσεις, δημοσιεύσεις και δημόσιες παρεμβάσεις από τους αντίστοιχους φορείς και τις ομοσπονδίες, όπως η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.), ο Συνήγορος του Πολίτη⁴⁷, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης⁴⁸, το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού⁴⁹, ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος, καθώς και από διεθνείς ΜΚΟ, όπως η UNICEF⁵⁰, η Lumos⁵¹, το EASPD⁵²

και τοπικές ΜΚΟ, όπως το Κέντρο Ερευνών Ρίζες ΑμΚΕ⁵³ και το Δίκτυο Αναδόχων Γονέων και Εθελοντών για την Εξωιδρυματική Κοινωνική Φροντίδα των Ανηλίκων⁵⁴. Υπενθυμίζεται ότι οι ακόλουθες συστάσεις εστιάζουν στα άτομα που μεταβαίνουν από ιδρύματα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Οι συστάσεις θα πρέπει να εξεταστούν παράλληλα με την Εθνική στρατηγική αποϊδρυματοποίησης και το Σχέδιο δράσης για τον μετασχηματισμό του συστήματος φροντίδας για παιδιά, άτομα με αναπηρία και ηλικιωμένους, καθώς και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη⁵⁵, και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία⁵⁶ που καταρτίστηκε πρόσφατα από τις ελληνικές αρχές σε στενή συνεργασία με την Ε.Σ.Α.μεΑ. Για την υλοποίηση των συστάσεων απαιτείται κυρίως η εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας με την απαραίτητη κατανομή συγκεκριμένων πόρων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, για την υλοποίηση ενδέχεται να απαιτείται κανονιστική και διαδικαστική μεταρρύθμιση, ενώ, σε άλλες περιπτώσεις, η ανάπτυξη δεξιοτήτων και δυνατοτήτων. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, απαιτείται αλλαγή νοοτροπίας. Αυτό περιλαμβάνει τη μετάβαση από ένα μοντέλο "ιδρυματικής φροντίδας" που προσανατολίζεται σε εργασίες προς την εμπλοκή των ατόμων σε διάφορες μορφές επίσημης και ανεπίσημης υποστήριξης και σε πιο ανταποδοτικές σχέσεις⁵⁷.

⁴⁷ Από το ίδρυμα στην κοινότητα: Εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών.

2020, Συνήγορος του Πολίτη, Ειδική Έκθεση. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

https://www.synigoros.gr/resources/eidikh-ek8esh-prostasia-eyalwtwn-paidiwn_teliko.pdf

⁴⁸ <https://www.ekka.org.gr/index.php/el/>

⁴⁹ ICH & LUMOS (2016). Strategic Review of the system of caring for vulnerable children in Greece.

Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού & LUMOS; ICH/UNICEF, (2018).

MAPPING AND ANALYSIS OF THE CHILD PROTECTION (CP) SYSTEM IN GREECE, RFPS-CEECIS-2017-171090

⁵⁰ <https://www.unicef.org/greece/>

⁵¹ <https://www.wearelumos.org/what-we-do/global-training/knowledge-portal/>

⁵² <https://www.easpedu.eu/en/content/running-projects>

⁵³ Κέντρο Ερευνών Ρίζες & Καμπάνια «Opening Doors». (2015). Mapping institutional and residential care for children in Greece,

Κέντρο Ερευνών Ρίζες & Martin James Foundation. (2021). Αλφαβητάρι νομικών εννοιών και συμβουλών για υποψήφιους ανάδοχους

γονείς και ανάδοχους γονείς της Χαράς Γαλανού Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.roots-research-center.gr/>

⁵⁴ <https://www.facebook.com/fosterparentsnetwork.gr/>

⁵⁵ https://www.eydamth.gr/lib/articles/newsite/ArticleID_615/ESKE.pdf και Αμίτσης Γ. & Μαρίνη Φ. (2015).

The National Strategy for Social Inclusion – Greece: A Brief Presentation (Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη – Ελλάδα: Μια σύντομη παρουσίαση), ΣΥΓΚΛΙΣΙΣ – Σύμβουλοι Στρατηγικής & Έρευνας.

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.housingeurope.eu/file/255/download>

⁵⁶ http://www.opengov.gr/ypep/wp-content/uploads/downloads/2020/09/%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%81-%CE%A3%CF%87%CE%B5%CC%81%CE%B4%CE%B9%CE%BF-%CE%94%CF%81%CE%B1%CC%81%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CC%81%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%91%CF%84%CE%BF%CC%81%CE%BC%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%B5-%CE%91%CE%B-D%CE%B1%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B9%CC%81%CE%B1_2020_%CE%A5%CE%A0%CE%95%CE%A0-1.pdf

⁵⁷ Trigg L, Improving the quality of residential care for older people: a study of government approaches in England and Australia. 2018, London School of Economics and Political Science: London, UK.

6.1 Παιδιά

Όσον αφορά στο κοινωνικό σύστημα που θα πρέπει να υποστηρίζει οικογένειες, τοποθετήσεις σε ανάδοχες οικογένειες και τις περιβάλλοντα οικογενειακού τύπου που θα αντικαταστήσουν τα ιδρύματα, παρατηρείται έλλειψη ενός ολοκληρωμένου συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών στην κοινότητα, καθώς υπάρχουν κατακερματισμένες, υποστελεχωμένες και άνισα κατανομημένες κοινωνικές υπηρεσίες που ανήκουν κυρίως σε δήμους και σε δημόσιους φορείς εποπτευόμενους από διαφορετικά υπουργεία⁵⁸. Συνεπώς:

- Πρέπει να καταγραφούν και να επανεξεταστούν οι υφιστάμενες υπηρεσίες⁵⁹, ενώ οι ελληνικές αρχές πρέπει να εντοπίσουν τι απαιτείται για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου τομέα/συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών σε επίπεδο τοπικής κοινότητας με επαρκείς πόρους, δυνατότητες και προσωπικό που θα εκπαιδευτεί στο εθνικό πλαίσιο αξιολόγησης, σε ενιαία πρωτόκολλα και σε κατευθυντήριες γραμμές για τον χειρισμό υποθέσεων (συμπεριλαμβανομένης της αλληλεπίδρασης με παιδιά). Αυτό το σύστημα θα πρέπει να υποστηρίζει και να παρακολουθεί την τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες και, παράλληλα, να παρέχει υποστήριξη σε ευάλωτες οικογένειες και παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο.
- Να διασφαλιστεί ότι οι παραβιάσεις του νόμου για την υιοθεσία και την αναδοχή (Ν. 4538/2018) από δημόσιους ή ιδιωτικούς παρόχους υπηρεσιών φροντίδας παιδιών θα επισύρουν κυρώσεις σύμφωνα με διαδικαστικές και ουσιαστικές διατάξεις.
- Να διασφαλιστεί ότι όλα τα ιδρύματα για τη φροντίδα παιδιών υλοποιούν συστηματικά και μόνιμα προγράμματα αποϊδρυματοποίησης για όλους τους ανηλίκους που έχουν υπό την προστασία τους. Τα ιδρύματα και όλες οι κατά νόμο αρμόδιες θεσμικές οντότητες για τα παιδιά σε ιδρύματα (π.χ. κοινωνικές υπηρεσίες σε περιφερειακές αυτοδιοικήσεις) θα πρέπει να αναζητούν ενεργά ανάδοχους φροντιστές για την τοποθέτηση όλων των παιδιών. Ιδίως εκείνων, που, λόγω των χαρακτηριστικών και των αναγκών τους, δεν έχουν πιθανότητες να αντιστοιχιστούν με υποψήφιους ανάδοχους φροντιστές, με βάση τις προτιμήσεις που υποβάλλουν οι τελευταίοι στην πλατφόρμα anynet.gr.
- Να θεσπιστούν κυρώσεις για τους φορείς παροχής υπηρεσιών που αρνούνται να υλοποιήσουν τις κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη ατομικών σχεδίων οικογενειακής αποκατάστασης (ΑΣΟΑ). Οι ερμηνευτικές οδηγίες σχετικά με την ορθή συμπλήρωση και τεκμηρίωση των ατομικών σχεδίων οικογενειακής αποκατάστασης με χαρακτηρισμό «Δεν αποκαθίσταται» και «Επιστροφή στη φυσική οικογένεια» των ανηλίκων οι οποίοι διαβιούν σε μονάδες παιδικής προστασίας και φροντίδας (46293/2035/2020 επεξηγώντας το άρθρο 7 στον Ν. 4604/2019) είναι παιδοκεντρικές και περιεκτικές, καλύπτοντας άριστα όλα τα κύρια ζητήματα της ανάπτυξης ατομικών σχεδίων φροντίδας για παιδιά. Ωστόσο, δεν περιέχουν ένα βασικό στοιχείο που μπορεί εν τέλει να καταστήσει ανενεργό το παρόν έγγραφο: την υποχρεωτικότητα.
- Να πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες ρυθμίσεις στην ψηφιακή πλατφόρμα, ώστε τα παιδιά να μπορούν να αντιστοιχίζονται με δυνητικούς ανάδοχους φροντιστές που ζουν στην ίδια γεωγραφική περιοχή με αυτά. Εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων, το να παραμένει το παιδί στην ίδια γεωγραφική περιοχή είναι καλό για αυτό, καθώς και απαραίτητο στις περιπτώσεις όπου το δικαστήριο έχει εκδώσει απόφαση για συναντήσεις με τη βιολογική του οικογένεια.
- Αν και η ψηφιακή αντιστοιχιστική διαδικασία (αν όχι ανορθόδοξη), πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα ατομικά σχέδια οικογενειακής αποκατάστασης (ΑΣΟΑ) περιέχουν λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το κάθε παιδί (συμπεριλαμβανομένων των τύπων ανάδοχων φροντιστών που θα ήταν καταλληλότεροι για αυτά). Πρέπει επίσης να διασφαλίζεται ότι οι δυνητικοί ανάδοχοι φροντιστές έχουν απαντήσει σε μια σειρά σεναρίων πριν υποβάλουν την αίτησή τους (δηλαδή αν διατίθενται να φιλοξενήσουν ένα διεμφυλικό παιδί, ένα παιδί του οποίου οι γονείς έχουν καταδικαστεί για ποινικά αδικήματα ή έχουν μαθησιακές δυσκολίες ή προβλήματα ψυχικής υγείας). Ευελπιστούμε ότι με αυτόν τον τρόπο θα περιοριστούν οι αποτυχημένες ηλεκτρονικές αντιστοιχίσεις.

⁵⁸Mapping and Analysis of the Childcare System in Greece. 2018, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.

Σημειώσεις από τη σύντομη παρουσίαση του Γ. Νικολαΐδη στο Συνέδριο της UNICEF στην Αθήνα: Visioning Child Care Reform in Greece, National Conference for Civil Society and Faith-based Organizations

⁵⁹Χαρτογράφηση και ανάλυση / ανασκόπηση υποστηρικτικών υπηρεσιών και διαδικασιών που εφαρμόζονται σε επίπεδο τοπικής κοινότητας στην Ελλάδα. 2020, European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD)

- Να διασφαλίζεται ότι οι προτιμήσεις των παιδιών ακούγονται και λαμβάνονται υπόψη πριν τη διαδικασία αντιστοίχισης. Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν ισότιμη μεταχείριση με τους δυνητικούς ανάδοχους φροντιστές από τους οποίους ζητείται να υποβάλλουν τις προτιμήσεις τους στην ψηφιακή πλατφόρμα. Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν επίσης τη δυνατότητα να εκφράζουν τις προτιμήσεις τους στους δυνητικούς φροντιστές τους (δηλαδή θα ήθελαν ο φροντιστής τους να έχει άλλα παιδιά στο σπίτι; Κατοικίδια; Να ζει στην ύπαιθρο;).
 - Να διατίθεται περισσότερος χρόνος και χώρος για τη διαδικασία προετοιμασίας, εκτός από τις περιπτώσεις έκτακτης ανάδοχης φροντίδας. Ένα βρέφος ή ένα νήπιο μπορεί να είναι έτοιμο να μετεγκατασταθεί στο σπίτι των ανάδοχων φροντιστών του μέσα σε λίγες ημέρες (αν όχι ώρες!). Ωστόσο, ένα παιδί μεγαλύτερης ηλικίας (με ή χωρίς αναπηρία) συνήθως χρειάζεται περισσότερο χρόνο, για να εμπιστευτεί δύο ανθρώπους που μόλις γνώρισε και να μετακομίσει μαζί τους. Είναι καλό τόσο για το παιδί όσο και τους ανάδοχους φροντιστές να έχουν χρόνο να δεθούν.
 - Οι υποψήφιοι ανάδοχοι φροντιστές να εκπαιδεύονται στις ανάγκες των διαφορετικών ομάδων παιδιών που θα τους ζητείται να θέσουν στη φροντίδα τους (δηλαδή εφήβους, παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση, παιδιά με παραβατική συμπεριφορά κ.λπ.). Η ανάδοχη φροντίδα μπορεί όντως να γίνει μακροχρόνια, όταν αυτό είναι προς όφελος του παιδιού, ενώ ορισμένοι ανάδοχοι φροντιστές μπορεί να επιλέξουν ακόμα και να το υιοθετήσουν, όταν τους δοθεί η επιλογή. Ωστόσο, το αρχικό σχέδιο κατά την εκπαίδευση ανάδοχων φροντιστών έγκειται στην εκπαίδευση συνεργατών που θα πρέπει να αντικαταστήσουν τους αμειβόμενους φροντιστές σε ιδρύματα. Η εκπαίδευση υποψήφιων ανάδοχων φροντιστών μαζί με δυνητικούς θετούς γονείς δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερη σύγχυση σχετικά με τους δύο αυτούς θεσμούς.
 - Οι υποψήφιοι θετοί γονείς θα πρέπει να υποβάλλουν την αίτησή τους μόνο υπό αυτήν την ιδιότητα. Οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι σε θέση τότε να αποφασίζουν αν υπάρχουν παιδιά που μπορούν να τεθούν στη φροντίδα τους, χρησιμοποιώντας την ανάδοχη φροντίδα ως μέτρο πριν την υιοθεσία. Η δυνατότητα υποβολής αίτησης τόσο ως υποψήφιοι θετοί γονείς όσο και ως υποψήφιοι ανάδοχοι φρο-
- ντιστές συντηρεί τη σύγχυση και παρακωλύει την ανάπτυξη ενός μητρώου αναδοχής που βασίζεται στις ανάγκες των παιδιών σε φροντίδα. Είναι βέβαιο, επίσης, ότι δημιουργεί ανακριβή αριθμητικά δεδομένα.
- Να υλοποιηθούν οι Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Παιδιών και οι Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης στα Κράτη-Μέλη αναφορικά με τα παιδιά σε ιδρύματα και να διασφαλιστεί ότι κανένα παιδί κάτω των τριών ετών δεν θα μεγαλώνει σε ιδρυματικό περιβάλλον. Προγράμματα ανάδοχης φροντίδας, όπως το πρόγραμμα «Ανάδοχη Πρώτη Αγκαλιά» (που εγκαινιάστηκε από το νοσοκομείο Μητέρα και ύστερα ξεκίνησε και στο Αναρρωτήριο Πεντέλης, Π.Ι.Κ.Π.Α.) πρέπει να επεκταθούν σε όλα τα ιδρύματα που φιλοξενούν βρέφη και νήπια. Αυτό το ζήτημα πρέπει να συζητηθεί ανοιχτά και ειλικρινά με τα ιδρύματα που ισχυρίζονται ότι μερικά βρέφη και νήπια δεν μπορούν να τοποθετηθούν σε ανάδοχη φροντίδα, καθώς δεν έχει διευκρινιστεί ακόμα το νομικό τους καθεστώς. Δεν θα πρέπει να χρειάζεται να προσδιοριστεί το νομικό καθεστώς του παιδιού για την τοποθέτησή του σε ανάδοχη φροντίδα.
 - Να εφαρμοστούν νομοθετικές διατάξεις για την επαγγελματική ανάδοχη φροντίδα και να τεθούν όρια χρηματοδότησης για την υποστήριξη της ανάδοχης φροντίδας σε όλες τις επίσημες υπηρεσίες δημόσιας διοίκησης. Η επαγγελματική ανάδοχη φροντίδα δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στα παιδιά με αναπηρία και στα παιδιά με σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας (Ν. 4538/2018, άρθρο 16), καθώς η έκτακτη ανάδοχη φροντίδα θα πρέπει επίσης να αποτελεί αμειβόμενη υπηρεσία εναλλακτικής φροντίδας.
 - Να διασφαλίζεται ότι τα παιδιά που χρειάζονται έκτακτη ανάδοχη φροντίδα μπορούν να τοποθετηθούν (αμέσως μετά την απομάκρυνσή τους από τη βιολογική τους οικογένεια) στο σπίτι ατόμων που γνωρίζουν ήδη και με τα οποία έχουν συναισθητική σύνδεση. Αυτά τα άτομα περιλαμβάνουν κατά κύριο λόγο μέλη της οικογένειας (για τα οποία η νομοθεσία προβλέπει ήδη ανεξάρτητη διαδικασία), καθώς και γείτονες, εκπαιδευτικούς, οικογενειακούς φίλους που πληρούν τις απαιτήσεις και είναι κατάλληλοι να γίνουν ανάδοχοι φροντιστές (η τρέχουσα νομοθεσία δεν τους συμπεριλαμβάνει στην ίδια διαδικασία).

- Να διασφαλίζεται η πρόσβαση των παιδιών 0-6 ετών, τα οποία βρίσκονται σε ανάδοχη φροντίδα, σε οικονομικά προσιτά, προσβάσιμα και υψηλής ποιότητας προγράμματα φροντίδας και αγωγής στην πρώιμη παιδική ηλικία χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και η δυνατότητα εγγραφής των παιδιών στα εν λόγω προγράμματα οποιαδήποτε στιγμή στη διάρκεια του σχολικού έτους.
- Να διασφαλίζεται ότι όλα τα παιδιά που τοποθετούνται σε ανάδοχη φροντίδα έχουν αριθμό μητρώου κοινωνικής ασφάλισης (ΑΜΚΑ). Ο Νόμος 4636/2019 που αρνείται το δικαίωμα των παιδιών να έχουν ΑΜΚΑ, αν οι νομικοί κηδεμόνες τους είναι ανασφάλιστοι (συνήθως μετανάστες βιολογικοί γονείς), επηρεάζει την πρόσβασή τους στην υγειονομική περίθαλψη και, στην περίπτωση των παιδιών με αναπηρία, τα αποκλείει από προγράμματα Πρώιμης Παιδικής παρέμβασης, ψυχοθεραπείες, παροχές και τεχνικά βοηθήματα που συνήθως καλύπτονται από τον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ).
- Να θεσπιστεί νόμος σχετικά με τις στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης για παιδιά, ώστε να επιτρέπεται η τοποθέτηση λίγων μόνο παιδιών σε τέτοιες δομές στην τοπική κοινότητα. Σε αυτές τις στέγες θα πρέπει να διασφαλίζεται η φιλοξενία χωρίς αποκλεισμούς, ώστε παιδιά με αναπηρία να μπορούν να ζουν μαζί με συνομηλίκους τους χωρίς αναπηρία (ειδικά όταν πρόκειται για τα αδέρφια τους). Να διασφαλίζεται η τήρηση διεθνών προτύπων φροντίδας, η επιθεώρηση και η πιστοποίηση των στεγών υποστηριζόμενης διαβίωσης για παιδιά.
- Τα παιδιά σε δομές της τοπικής κοινότητας (όπως όλα τα παιδιά) θα χρησιμοποιούν το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης. Πρέπει να διασφαλίζεται ότι όλοι οι εργαζόμενοι στον τομέα της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης έχουν λάβει εκπαίδευση στην παιδική προστασία και ότι όλες οι υπηρεσίες έχουν σαφείς πολιτικές και διαδικασίες παιδικής προστασίας για τη χρήση των οποίων οι εργαζόμενοι έχουν πλήρη υποστήριξη, μέσω εκπαίδευσης, εποπτείας και λογοδοσίας όσον αφορά στη διαχείριση.
- Να διασφαλίζεται ότι για όλα τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (είτε σε ανάδοχη φροντίδα είτε σε ΣΥΔ) παρέχεται παράλληλη υποστήριξη και ειδικό προσωπικό υποστήριξης σε προσβάσιμα (αναφορικά με τα κτίρια, τον εξοπλισμό, το εκπαιδευτικό υλικό) κανονικά σχολεία και ότι όλο το προσωπικό των σχολείων έχει εκπαιδευτεί επαρκώς ώστε να εντάσσει τους μαθητές με πλήρη και ισότιμο τρόπο στη σχολική ζωή.
- Να διασφαλίζεται η πρόσβαση όλων των παιδιών σε κανονικά Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ) και όχι μόνο των παιδιών χωρίς αναπηρία και των παιδιών με ήπια αναπηρία.
- Οι οικογένειες, οι ανάδοχοι φροντιστές και τα μέλη προσωπικού που υποστηρίζουν παιδιά με αναπηρία να ενημερώνονται σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών⁶⁰.
- Τα παιδιά να ενημερώνονται σχετικά με τα δικαιώματά τους και να λαμβάνουν υποστήριξη ώστε να τα ασκούν σε όλα τα περιβάλλοντα.
- Να ιδρυθούν Κέντρα ενίσχυσης οικογενειών (να εξασφαλιστούν η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ φορέων, η λειτουργία διεπιστημονικών ομάδων, ο κοινός σχεδιασμός για παιδιά και οικογένειες και η κοινή δράση).
- Να αναπτυχθεί ένας μηχανισμός για την υποχρεωτική συνεργασία και παραπομπή μεταξύ υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικών υπηρεσιών.
- Να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης για την εύρεση ανάδοχων φροντιστών, την προετοιμασία των κοινοτήτων υποδοχής και την ενημέρωση δωρητών.
- Να γίνει επένδυση στη συμμετοχή των ανάδοχων φροντιστών σε ομάδες αλληλοϋποστήριξης και συνδέσμους γονέων.

⁶⁰Βλ.: <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/5033-odigos-dikaiwmatwn-gia-atoma-me-anapiria-xronies-pathiseis-kai-tis-oikogeneies-tous>

6.2 Άτομα με αναπηρία

- Να απλοποιηθεί η ίδρυση στεγών υποστηριζόμενης διαβίωσης μέσω της εμπλοκής του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ) στη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης.
- Οι φορείς παροχής υπηρεσιών, οι οικογένειες, οι συνήγοροι και οι αυτοσυνήγοροι να εκπαιδεύονται στον τρόπο ικανοποίησης του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρία στις ΣΥΔ⁶¹.
- Να αναπτυχθούν πρωτόκολλα για την υποστήριξη της ανεξαρτησίας των ατόμων στις ΣΥΔ, να διασφαλιστεί η νομική προστασία όλων των μελών προσωπικού στις ΣΥΔ και να μειωθεί η προσωπική ευθύνη (μέσω εποπτείας και συνεργασίας μεταξύ φορέων). Να διασφαλιστεί η νομική προστασία (μαζί με την καθιέρωση εσωτερικών διαδικασιών παρακολούθησης και ελέγχου), ώστε τα μέλη προσωπικού να μπορούν να υποστηρίξουν ενεργά την ανεξαρτησία των ατόμων.
- Να ιδρυθούν Κέντρα Ανεξάρτητης Διαβίωσης (ΑΔ), ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση των ατόμων σε υπηρεσίες προσωπικής βοήθειας. Οι υποψήφιοι προσωπικοί βοηθοί (ΠΒ) πρέπει να εκπαιδεύονται στις κύριες αρχές της προσωποκεντρικής φροντίδας, της ανεξάρτητης διαβίωσης και στον ρόλο των προσωπικών βοηθών σε χώρες με καλά αναπτυγμένες υπηρεσίες ΑΔ. Οι ΠΒ πρέπει να ενημερώνονται πλήρως σχετικά με το δικαίωμα των εργοδοτών τους (ωφελούμενοι υπηρεσιών και οι οικογένειές τους, όταν χρειάζεται) να τους εκπαιδεύουν περαιτέρω στην παροχή της βοήθειας που χρειάζονται, σύμφωνα με τις μοναδικές, εξατομικευμένες ανάγκες τους.
- Να προωθηθεί η απασχολησιμότητα, όπως ορίζεται σε διεθνή και εθνικά νομικά πλαίσια. Πιο συγκεκριμένα:
 - Να ληφθούν άμεσα μέτρα για την κατάργηση της φράσης «ανίκανος για κάθε βιοποριστική εργασία» που στιγματίζει και συχνά συνοδεύει τις πιστοποιήσεις αναπηρίας των ατόμων, αποκλείοντάς τα από το δικαίωμα να εγγράφονται στα μητρώα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) και να συμμετέχουν σε οποιοδήποτε πρόγραμμα απασχολησιμότητας.
 - Να διασφαλίζεται η δικαιοπρακτική ικανότητα των ατόμων μέσω της θέσπισης ενός μηχανισμού υποστηριζόμενης λήψης αποφάσεων. Προκειμένου τα άτομα με νοητικές και αναπτυξιακές καθυστερήσεις να συμμετέχουν σε αμειβόμενη εργασία, πρέπει να θεωρούνται ικανά να υπογράψουν το όνομά τους σε ένα χαρτί.
 - Να διασφαλίζεται ότι όλα τα άτομα με αναπηρία (ανεξάρτητα από το είδος της αναπηρίας) θα εξακολουθούν να έχουν πρόσβαση στα επιδόματα αναπηρίας, ανεξάρτητα από την εργασιακή τους κατάσταση ή το είδος απασχόλησης. Πρέπει να αντιμετωπιστούν οι τρέχουσες ανισότητες στο ζήτημα αυτό.
 - Να δημιουργηθούν δυνατότητες στις Κοινωνικές Επιχειρήσεις και να διασφαλιστεί η ενεργή εμπλοκή ατόμων με αναπηρία, καθώς και η δυνατότητα πρόσβασης των υπαλλήλων με αναπηρία σε όλες τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις. Οι ωφελούμενοι υπηρεσιών, οι οικογένειες, οι συνήγοροι και οι αυτοσυνήγοροι πρέπει να λαμβάνουν εκπαίδευση σχετικά με την ίδρυση Κοινωνικών Επιχειρήσεων⁶².

⁶¹Βλ. τον Οδηγό για την Ίδρυση και Λειτουργία Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΣΥΔ). 2019, Πανελλήνια Ομοσπονδία Σωματείων Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Αναπηρία.

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.posgamea.gr/>

⁶²Βλ.: Οδηγός κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. 2019, Ε.Σ.Α.μεΑ.

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/4994-odigos-koinonikis-kai-allileggyas-oikonomias-gia-atoma-me-anapiria>

- Οι δημόσιοι φορείς και οι δημοτικές υπηρεσίες να ενημερώνονται και να ενθαρρύνονται να αξιοποιούν το θεσμικό και νομικό πλαίσιο για την απευθείας και κατά αποκλειστικότητα ανάθεση συμβάσεων σε Κοινωνικές Επιχειρήσεις (Ν. 4412/16).
- Να διασφαλίζεται η επαρκής εκπαίδευση των ατόμων σε νέες τεχνολογίες, ώστε να αξιοποιούν όλες τις πιθανές ευκαιρίες τηλεργασίας.
- Να διασφαλίζεται η πρόσβαση των ατόμων στην ανώτερη βασική εκπαίδευση και σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που αυξάνουν τις πιθανότητες ένταξής τους στην αγορά εργασίας. Να διασφαλίζεται ότι τα άτομα δεν πρέπει να επιλέγουν μόνο μεταξύ ορισμένων ειδικών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης που παρέχονται από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), Ειδικά Λύκεια ή Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΕΚ).
- Να αναβαθμιστούν τα Κ.Ε.Κ. ΑμεΑ⁶³ του ΟΑΕΔ και τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΕΚ) και να συμπεριληφθούν στο Εθνικό Σύστημα Πιστοποίησης Προσόντων.
- Να χρησιμοποιείται συνετά το όριο του 3% για την εισαγωγή σε πανεπιστήμια. Να διασφαλίζεται ότι οι φοιτητές με αναπηρία θα έχουν την υποστήριξη που χρειάζονται (γραφεία προσβασιμότητας στο πανεπιστήμιό τους, προσωπική βοήθεια, διερμηνεία, προσβάσιμα συγγράμματα, μετακίνηση και φυσικό περιβάλλον), για να ολοκληρώνουν τις σπουδές τους.
- Να θεσπιστεί νομικό σύστημα για την «υποστηριζόμενη απασχόληση».
- Όταν τα άτομα επιλέγουν προγράμματα ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης, να διασφαλίζεται ότι τα εν λόγω προγράμματα είναι υψηλής ποιότητας, ευθυγραμμίζονται με τις ανάγκες της αγοράς και παρέχουν τα απαραίτητα εργαλεία και πόρους για την οικοδόμηση δικτύων συνεργασίας για σχήματα μαθητείας.
- Να υποστηρίζονται οι εργοδότες για την απασχόληση υπαλλήλων με αναπηρία⁶⁴.
- Οι υπάλληλοι με αναπηρία να υποστηρίζονται στον χώρο εργασίας τους (καθοδήγηση, προσωπική βοήθεια και εύλογες προσαρμογές).
- Να διασφαλίζεται η πρόσβαση και η δυναμικότητα των Κέντρων Δημέρευσης-Ημερήσιας Φροντίδας για άτομα με αναπηρία (ΚΔΗΦ ΑμεΑ), των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑΠ ΑμεΑ), των ειδικών προγραμμάτων άθλησης (δηλαδή Special Olympics), καθώς και να υποστηρίζεται η συμμετοχή σε κανονικά προγράμματα άθλησης που παρέχονται από τις τοπικές αρχές (δηλαδή πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες).
- Να διασφαλίζεται η φροντίδα των ατόμων με σοβαρές νοητικές/αναπτυξιακές καθυστερήσεις και σύνδρομο Down που μπορεί να εμφανίσουν άνοια σε νεαρή ηλικία. Αυτά τα άτομα έχουν σημαντικά υψηλότερο ποσοστό εκδήλωσης άνοιας και παρόμοιες τάσεις προσδόκιμου ζωής σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό⁶⁵. Ειδικά για τα άτομα που ζουν χωρίς τις οικογένειές τους, η μετάβαση στην άνοια είναι τρομακτική και συχνά απειλητική για τη ζωή. Η στενή γνώση της τυπικής προσωπικότητας και των συνηθειών των ατόμων είναι σημαντική για την πρόωρη διάγνωση της άνοιας και για την παροχή ενός ασφαλούς, ήρεμου και οικείου περιβάλλοντος. Να καθιερωθούν πρωτόκολλα αξιολόγησης και να διασφαλιστεί η εκπαίδευση του προσωπικού υποστήριξης στον έγκαιρο εντοπισμό της εκδήλωσης άνοιας.

⁶³<http://prev2016.oaed.gr/kek-amea>

⁶⁴Βλ.: Οδηγός εργοδοτών για την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία. 2019, Ε.Σ.Α.μεΑ. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://www.esamea.gr/publications/books-studies/4995-odigos-ergodoton-gia-tin-apasxolisi-ton-atomon-me-anapiria>

⁶⁵Aging and Down Syndrome: A Health and Well-Being Guidebook. 2018, National Down Syndrome Society (NDSS).

Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.ndss.org/wp-content/uploads/2017/11/Aging-and-Down-Syndrome.pdf>

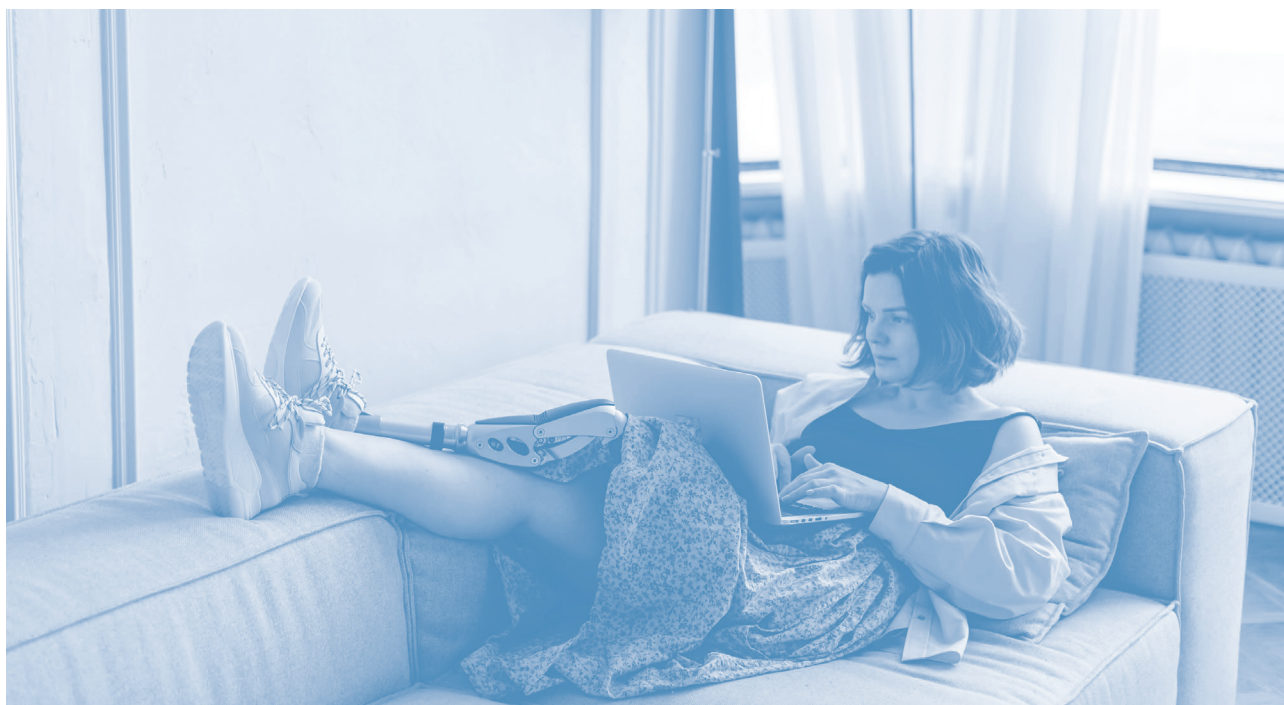
6.3 Ηλικιωμένοι

- Να αναπτυχθεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τους ηλικιωμένους και ένα κατάλληλο, ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο (συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του υφιστάμενου «ανεργού» νομοθετικού πλαισίου και των σχετικών τροποποιήσεων).
- Να αναπτυχθούν υπηρεσίες Ολοκληρωμένης στεγαστικής υποστήριξης για ηλικιωμένους. Δεν μπορούμε να αναπτύξουμε προσωποκεντρικά σχέδια για να βοηθήσουμε τους ηλικιωμένους να μεταβούν στην τοπική κοινότητα, όταν η μόνη επιλογή που τους προσφέρουμε εκτός της περιορισμένης υποστήριξης στο σπίτι είναι οι ιδιωτικές Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας (ΜΚΦ) μεγάλης κλίμακας για ηλικιωμένους.
- Να καθιερωθούν πρότυπα ποιότητας για όλους τους φορείς παροχής υπηρεσιών φροντίδας και όλα τα μέλη προσωπικού να εκπαιδευτούν κατάλληλα.
- Να διασφαλίζεται η πρόσβαση των αλλοδαπών που εργάζονται στον τομέα της φροντίδας ηλικιωμένων σε μαθήματα ελληνικών.
- Να διασφαλίζεται ότι όλες οι αρμοδιότητες που μεταβιβάστηκαν από το Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας (Ν. 4622/2019) είναι ενεργοποιημένες και ότι όλοι οι φορείς παροχής υπηρεσιών υπόκεινται σε έλεγχο, παρακολούθηση και κυρώσεις, όταν παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα ηλικιωμένων (ή, καλύτερα, το δικαίωμα να είναι άνθρωποι).
- Να εφαρμοστεί ο Νόμος 2345/1995 που εισάγει τον θεσμό των κοινωνικών συμβούλων, οι οποίοι πρέπει να επισκέπτονται όλα τα ιδρύματα κοινωνικής πρόνοιας κάθε δύο μήνες και να ειδοποιούν τις ελληνικές αρχές, όταν χρειάζεται. Οι κοινωνικοί σύμβουλοι να εκπαιδεύονται στη σύνταξη αποτελεσματικών αναφορών και παραπομπών με βάση την ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας στα εν λόγω περιβάλλοντα και όχι τις προδιαγραφές των κτιρίων (να διασφαλίζεται ότι οι κοινωνικοί σύμβουλοι αλληλεπιδρούν με τα άτομα που ζουν εκεί και ότι συντάσσουν αναφορές έχοντας υπόψη τη βιωματική εμπειρία των ατόμων).
- Να ενισχυθούν υπηρεσίες πρόληψης, όπως τα προγράμματα Βοήθεια στο σπίτι, τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η.) και οι Λέσχες Φιλίας (Κ.Α.Π.Η). Να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της άνισης κατανομής των προαναφερθέντων προγραμμάτων, ειδικά μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Να κατανεμηθούν ομοιόμορφα στην Ελλάδα, με βάση πληθυσμιακά και δημογραφικά κριτήρια και γεωγραφικές ανάγκες, ώστε να αναπτυχθεί με σταδιακό και ισορροπημένο τρόπο ένα ολοκληρωμένο δίκτυο υποστήριξης.
- Να καθιερωθούν πρότυπα ποιότητας και ενιαία πρωτόκολλα για όλα τα προαναφερθέντα προγράμματα.
- Να βελτιωθούν οι υπηρεσίες που παρέχονται από τα Κ.Α.Π.Η., τα Κ.Η.Φ.Η και τα προγράμματα Βοήθεια στο σπίτι και να διασφαλιστεί καλύτερη διασύνδεση. Να διασφαλίζεται επαρκής χρηματοδότηση, για να καλύπτονται επίσης η υλικοτεχνική υποδομή και οι δαπάνες μετακίνησης, τόσο των ωφελούμενων όσο και του προσωπικού υποστήριξης.
- Να αναπτυχθούν περαιτέρω τα προγράμματα Βοήθεια στο σπίτι, ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβαση των ηλικιωμένων σε βοήθεια όταν τη χρειάζονται. Οι ηλικιωμένοι χρειάζονται υποστήριξη όλες τις ημέρες της εβδομάδας και κάθε ώρα της ημέρας.
- Να οριστούν τα κριτήρια ένταξης σε καθένα από τα προαναφερθέντα προγράμματα και να δημιουργηθούν περιφερειακά μητρώα που θα συνεργάζονται με ένα Εθνικό Μητρώο Ηλικιωμένων.
- Να καθιερωθούν πρωτόκολλα συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών Βοήθειας στο σπίτι (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων) και Κατ' οίκον νοσηλείας (Υπουργείο Υγείας).
- Να διασφαλιστεί χρηματοδότηση για τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων από τον εθνικό προϋπολογισμό, καθώς για περισσότερα από 20 χρόνια λειτουργούν μόνο με την υποστήριξη Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Έναρξης, με τις συνέπειες που έχει το γεγονός αυτό στη συνέχεια των υπηρεσιών, τη διατήρηση επαγγελματιών και την κοινωνική ανασφάλεια των επαγγελματιών που εργάζονται στις εν λόγω υπηρεσίες.
- Να υπάρξει σχεδιασμός για τους γηράσκοντες πληθυσμούς σε απομακρυσμένες περιοχές, όπου είναι δύσκολη η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες (εξ αποστάσεως υποστήριξη, υπηρεσίες τηλεϊατρικής, ευαισθητοποίηση των κοινοτήτων στις οποίες διαβιούν ηλικιωμένοι).

7. Συμπεράσματα

Από τους υπευθύνους χάραξης πολιτικών μέχρι τους επαγγελματίες που εργάζονται σε υπηρεσίες της κοινότητας και το προσωπικό υποστήριξης σε ιδρύματα, η μεγάλη πλειονότητα δεν διαφωνεί με την ανάγκη αντικατάστασης των ιδρυμάτων με τη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Ο σκεπτικισμός ξεκινά όταν αναλογιζόμαστε τις τεράστιες μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται για τη βελτίωση ή την ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης, με στόχο την κατοχύρωση της ασφάλειας και της ευημερίας των ατόμων. Δεν θέλουμε να θέσουμε παιδιά και ενήλικες σε κίνδυνο κλείνοντας τα ιδρύματα απλώς για να αντικαταστήσουμε την απομόνωση τους εκτός της κοινότητας με την απομόνωση τους εντός της κοινότητας. Μπορεί, λοιπόν, να έχουμε ένα κοινό όραμα για το μέλλον της φροντίδας, ωστόσο η υλοποίησή του σε μια χώρα με πολλά εκκρεμή ζητήματα στον τομέα της πρόνοιας και της παιδικής προστασίας μπορεί να φαντάζει ακατόρθωτη. Κρίνεται σκόπιμο να απομακρύνουμε τα άτομα από τα ιδρύματα, όταν «το σύστημα» δεν είναι έτοιμο για αυτήν την αλλαγή; Ναι.

Αν δεν το κάνουμε, το σύστημα ποτέ δεν θα είναι έτοιμο. Οι κοινότητες διαθέτουν άφθονους πόρους, όμως διατηρώντας ανοιχτά τα ιδρύματα, τους στερούμε κονδύλια και ευκαιρίες να επεκτείνουν τις υπηρεσίες τους και να αναπτύξουν δυνατότητες⁶⁶. Θα διασφαλίζουν οι δομές σε επίπεδο τοπικής κοινότητας καλή διαβίωση για τα άτομα ως πλήρεις και ισότιμοι πολίτες; Φυσικά και όχι. Ένα σπίτι σε μια συνηθισμένη γειτονιά δεν αρκεί, ειδικά για εκείνους που έχουν πιο σοβαρές και σύνθετες ανάγκες. Είναι, όμως, αναγκαία προϋπόθεση⁶⁷. Είναι ένα βήμα που μπορεί στην πραγματικότητα να αποτελέσει τεράστιο άλμα για τα άτομα που έχουν μια πολύ παραμορφωμένη εικόνα για το πώς είναι ένα σπίτι και, ουσιαστικά, πώς είναι να ζεις. Δεν μπορούμε να περιμένουμε να επέλθει ως δια μαγείας η ετοιμότητα της κοινότητας, όταν απομονώνουμε και κρύβουμε τα άτομα σε ιδρύματα. Όταν θα είναι παρόντες και ορατοί εκείνοι που έχουν υποστεί βλάβες της ιδρυματοποίησης, τότε θα αναδειχθούν οι ανάγκες, τα χαρίσματα και τα όνειρά τους.

⁶⁶ 'Community for All' Tool Kit Resources for Supporting Community Living. 2004, Human Policy Press. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: [vy](#)

⁶⁷Šiška, J. and Beadle-Brown, J. (2020). Transition from Institutional Care to Community-Based Services in 27 EU Member States: Τελική έκθεση. Πόρισμα έρευνας για την Ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομόνων σχετικά με τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας

Βιβλιογραφικές αναφορές

Report on Transition from Institutional to Community-based Care. Ad Hoc Expert Group (2009) (Έκθεση για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας. Ειδική ομάδα εμπειρογνομόνων (2009)) Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=614&furtherNews=yes>

Aging and Down Syndrome: A Health and Well-Being Guidebook. 2018, National Down Syndrome Society (NDSS). Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.ndss.org/wp-content/uploads/2017/11/Aging-and-Down-Syndrome.pdf>

A Guide to closing institutions and reclaiming a life in the community for people with intellectual disabilities. 2010, People First of Canada/Canadian Association for Community Living διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://inclusioncanada.ca/wp-content/uploads/2018/05/The-Right-Way.pdf>

Better Care Network Toolkit and Glossary of Key Terms, διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://bettercarenetwork.org/toolkit/glossary-of-key-terms>

Centre for Welfare Reform: <https://www.centreforwelfarereform.org>

Childhood IC and personality disorder traits in adulthood: Findings from the British National Surveys of psychiatric morbidity. Yang, M., Ullrich, S., Roberts, A. and Coid, J., 2007, American Journal of Orthopsychiatry, 77, 67-75

Children in institutions: The beginning of the end? 2003, Innocenti Research, Centre Innocenti Insight – UNICEF. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight8e.pdf>

Citizen Network <https://citizen-network.org/resources/category/individual-service-funds>

Community for All: Tool Kit Resources for Supporting Community Living. 2004, Human Policy Press. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://thechp.syr.edu/wp-content/uploads/2013/02/Community_for_All_Toolkit_Version1.1.pdf

Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με συστήματα προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας υψηλής ποιότητας, υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο κατά την 3693η συνεδρίασή του στις 22 Μαΐου 2019. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_9014_2019_INIT&from=EN

Deinstitutionalising and Transforming Children's Services: A Guide to Good Practice. 2007, European Commission Daphne Programme Directorate-General Justice and Home Affairs, WHO Regional Office for Europe, University of Birmingham, UK. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.socialserviceworkforce.org/resources/deinstitutionalizing-and-transforming-childrens-services-guide-good-practice>

Developing Community Care. 2011, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκτυο.
Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.esn-eu.org/developing-community-care>

Developing and maintaining a support: A source for people with disabilities and their families. 2015, Pave the way. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.family-advocacy.com/assets/Uploads/Downloadables/d425931888/11320-Developing-and-maintaining-a-support-circle.pdf>

Οδηγός εργοδοτών για την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία. 2019, Ε.Σ.Α.μεΑ.
Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/4995-odigos-ergodoton-gia-tin-apasxolisi-ton-atomon-me-anapiria>

European Core Learning Outcomes for Integration of Support and Housing (ELOSH). 2015, ELOSH library. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.housingeurope.eu/section-87/resources>

From care to where? Care leavers' access to accommodation. 2017, Carepoint.
Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://centrepoin.org.uk/media/2035/from-care-to-where-centrepoint-report.pdf>

Από το ίδρυμα στην κοινότητα: Εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών. 2020, Συνήγορος του Πολίτη, Ειδική Έκθεση. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.synigoros.gr/resources/eidikh-ek8esh-prostasia-eyalwtwn-paidiwn_teliko.pdf

Οδηγός για την Ίδρυση και Λειτουργία Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΣΥΔ). 2019, Πανελλήνια Ομοσπονδία Σωματείων Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Αναπηρία.
Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.posgamea.gr/>

Οδηγός δικαιωμάτων για άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους 2019, Ε.Σ.Α.μεΑ. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/5033-odigos-dikaiwmatwn-gia-atoma-me-anapiria-xronies-pathiseis-kai-tis-oikogeneies-tous>

Οδηγός κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. 2019, Ε.Σ.Α.μεΑ.
Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/4994-odigos-koinonikis-kai-allileggyas-oikonomias-gia-atoma-me-anapiria>

How to build public support to transform social care, Crowther N. and K. Quinton, 2021 #socialcarefuture Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://socialcarefuture.files.wordpress.com/2021/04/scf-building-support-report-final-april-21.pdf>

Improving the quality of residential care for older people: a study of government approaches in England and Australia, Trigg L, 2018, London School of Economics and Political Science: London, UK.

Integrating Social Services for Vulnerable Groups: Bridging sectors for better service delivery, 2015, ΟΟΣΑ. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/integrating-the-delivery-of-social-services-for-vulnerable-groups_9789264233775-en#page8

Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΗΕ για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://resourcecentre.savethechildren.net/library/united-nations-guidelines-alternative-care-children>

‘Institutionalization of the aged: Effects on behaviour. Lieberman’, M. A., 1969, ‘Journal of Gerontology’, 24(3), 330-340; Paul, G. L. (1969) ‘Chronic mental patient: Current status future directions’ Psychological Bulletin, 71(2), 81.

Keeping Children Out of Harmful Institutions: Why We Should Be Investing in Family-Based Care. Csáky, C., 2009, Save the Children. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/1398/pdf/1398.pdf>

Lost in Interpretation: The use of ESI Funds during 2014 – 2020 and the impact on the right of persons with disabilities to independent living. 2020, European Network on Independent Living and GUE NGL. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://enil.eu/wp-content/uploads/2020/12/Study_EP_EN_09122020.pdf

Mapping and Analysis of the Childcare System in Greece, 2018, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού. Σημειώσεις από τη σύντομη παρουσίαση του Γ. Νικολαΐδη στο Συνέδριο της UNICEF στην Αθήνα: Visioning Child Care Reform in Greece, National Conference for Civil Society and Faith-based Organizations

Χαρτογράφηση και ανάλυση / ανασκόπηση υποστηρικτικών υπηρεσιών και διαδικασιών που εφαρμόζονται σε επίπεδο τοπικής κοινότητας στην Ελλάδα. 2020, European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD)

Person centered planning and perversion prevention. Smull W. M. and S. Burke Harrison, 1993, ASA. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://allenshea.com/2021/01/27/person-centered-planning-and-perversion-prevention/>

Review of innovative models of aged care. 2020, Royal Commission into Aged Care Quality and Safety. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://agedcare.royalcommission.gov.au/sites/default/files/2020-01/research-paper-3-review-innovative-models-of-aged-care.pdf>

Restorative care nursing for older adults: A guide for all care settings. Resnick B, 2004, Springer Publishing Company

Revisiting Choice, Smull W. M., 1995, AAMR’s News and Notes. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://allenshea.com/2016/10/23/revisiting-choice/>

Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου για τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα. 2015, Συνήγορος του Πολίτη. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.idrimata_oxi_anapiries.286537

Study on Deinstitutionalisation of Children and Adults with Disabilities in Europe and Eurasia. 2013, The European Network on Independent Living (ENIL). Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Study%20on%20Deinstitutionalization%20of%20Children%20and%20Adults%20with%20Disabilities%20in%20Europe%20and%20Eurasia.pdf>

The Bucharest Early Intervention Project: www.bucharestearlyinterventionproject.org; συγκεκριμένα: <https://www.bucharestearlyinterventionproject.org/>

The National Strategy for Social Inclusion – Greece: A Brief Presentation (Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη – Ελλάδα: Μια σύντομη παρουσίαση). Αμίτσης Γ. & Μαρίνη Φ., 2015, ΣΥΓΚΛΙΣΙΣ – Σύμβουλοι Στρατηγικής & Έρευνας. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.housingeurope.eu/file/255/download>

The origins of person centered planning: a community of practice perspective. O'Brien L. C. and J. O'Brien, 1999, Research and Training Center on Community Living. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED456599.pdf>

The paradigm shift in residential services: From the linear continuum to supported housing approaches. Ridgway, P. and A. M. Zipple, 1990, Psychosocial Rehabilitation Journal 13, σσ. 11-31

Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα: Διαπιστώσεις και Προτάσεις του Συνηγόρου για την λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας. 2015, Συνήγορος του Πολίτη. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.synigoros.gr/resources/docs/575568.pdf>

Talking about a Brighter Social Care Future. 2019, #socialcarefuture. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://socialcarefuture.files.wordpress.com/2019/10/ic-scf-report-2019-h-web-final-111119.pdf>

Together with Tenants – lessons from the early adopter programme. 2020, UK's National Housing Federation. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://www.housing.org.uk/globalassets/files/together-with-tenants/together-with-tenants---early-adopter-report_final.pdf

Transition from Institutional Care to Community-Based Services in 27 EU Member States: Τελική έκθεση. Šiška, J. and Beadle-Brown, J., 2020, Πόρισμα έρευνας για την Ευρωπαϊκή ομάδα εμπειρογνομόνων σχετικά με τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

Wasted Time, Wasted Money, Wasted Lives ... A Wasted Opportunity? 2010, European Coalition for Community Living, Focus Report. Διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://community-living.info/wp-content/uploads/2014/02/ECCL-StructuralFundsReport-final-WEB.pdf>

European Association of Service providers
for Persons with Disabilities

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ & ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Απόδοση προέλευσης: Παρακαλούμε να χρησιμοποιείτε την εξής παραπομπή για αυτό το έργο: European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD), Βρυξέλλες, Μάιος 2021.

Copyright: Copyright © EASPD 2021. Με την επιφύλαξη παντός νομίμου δικαιώματος. Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή, η αποθήκευση ή η εισαγωγή κανενός τμήματος αυτού του εντύπου σε σύστημα ανάκτησης χωρίς την προηγούμενη άδεια των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

©Yan Krukov
©Meruyert Gonullu
©Paul Fitzgerald
©Vlada Karpovich

Το παρόν έντυπο εκδόθηκε με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (ΓΔ Μεταρρυθμίσεων) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι πληροφορίες που περιέχονται στο παρόν έντυπο δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.